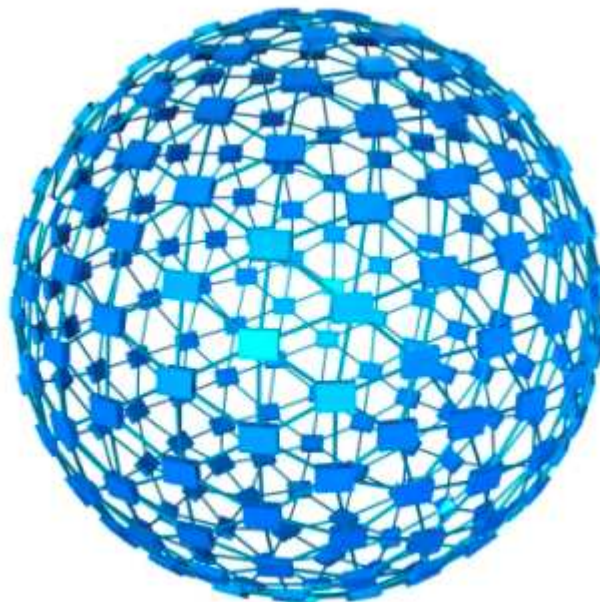

Nasjonal satsing på nettverk for kvinnelige forskere?

- et pilotprosjekt

**Utført av KILDEN Informasjonssenter for kjønnsforskning på
oppdrag fra Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning**

Februar 2008

FORORD

Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning har gjennomført et pilotprosjekt og utredet behovene, og mulighetene for en nasjonal satsing på nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere i Norge. KILDEN Informasjonssenter for kj nnforskning har utført oppdraget på vegne av komiteen.

Denne rapporten inneholder refleksjoner rundt nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere i et likestillingsperspektiv, og skisserer forslag på ulike tiltak som kan styrke nettverksvirksomheten mellom forskerne. Den presenterer også alternativer til hvordan et nasjonalt arbeid for å fremme nettverk for kvinnelige forskere kan utformes. De ulike modellene er kostnadsberegnet, og det foreligger forslag til hvordan de kan finansieres.

KILDENs vurderinger er i stor grad basert på intervjuer med kontaktpersoner for nettverk for kvinnelige forskere, likestillingsarbeidere ved universiteter og høgskoler, kvinnelige forskere (også fra instituttsektoren), og andre aktuelle aktører. Den inneholder også innspill fra den europeiske nettverksplattformen, European Platform of Women Scientists.

I tillegg inneholder rapporten en oversikt over eksisterende nettverk for kvinnelige forskere i Norge. Denne er også publisert på Ressursbank for likestilling i akademia, sammen med en oversikt over relevante nordiske og europeiske nettverk.

Pilotprosjektet er utført av rådgiver Marte Ericsson Ryste og førstekonsulent Anja Enger ved KILDEN Informasjonssenter for kj nnforskning.

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Sammendrag	4
2. Bakgrunn	9
3. Gjennomføring, metoder og veivalg	11
4. Status for nettverk i Norge	14
5. Informantene om nettverk.....	19
6. Sentrale spørsmål knyttet til en nettverkssatsing.....	27
7. Forslag til modeller for nettverkssatsing i Norge.....	30
VEDLEGG 1. Intervjuguider.....	38
Intervjuguide – likestillingsrådgivere.....	38
Intervjuguide – kvinner med erfaring fra nettverk / kvinnelige forskere	41

1. Sammendrag

Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning har gjennomført et pilotprosjekt og utredet behovene og mulighetene for en nasjonal satsing på nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere i Norge. KILDEN Informasjonssenter for kj nnforskning har utført oppdraget på vegne av komiteen.

I sin begrunnelse for oppdraget legger komiteen vekt på at det å skape en nasjonal arena der kvinner kan møtes, kanskje særlig i mannsdominerte fagmiljøer, kan være et viktig rekrutteringstiltak, og et tiltak for at kvinner forblir i forskning. Den viser også til EU-kommisjonens satsing på nettverk for kvinnelige forskere, og etableringen av den europeiske nettverksplattformen European Platform of Women Scientists (EPWS).

KILDEN har intervjuet 31 ressurspersoner fra aktive eller tidligere aktive nettverk for kvinnelige forskere, likestillingseksperter ved universitet og høgskoler, samt noen kvinnelige forskere på mannsdominerte fagfelt. Intervjuene dekker universitetene i Norge og omfatter de fleste regioner. Nettverkernes behov, de enkelte forskernes behov og ulike fokus på karrierefremmende tiltak, likestillingstiltak og internasjonalisering presenteres i rapporten.

KILDEN har kartlagt eksisterende nettverk i Norge, og v rt i dialog med European Platform of Women Scientist for å få innspill i arbeidet samt et oppdatert bilde av status i det øvrige Europa.

1.1 Om nettverkene

Arbeidet med pilotprosjektet har vist at det er behov for et nasjonalt arbeid med mål om å styrke og samle nettverksarbeidet for kvinnelige forskere i Norge.

I EU-sammenheng har nettverk for kvinnelige forskere lenge vært ansett som et viktig integreringstiltak. Norge har ikke samme tradisjon for store formaliserte forskernettverk kun for kvinner, slik det er i en rekke europeiske land. Men pilotprosjektet viser likevel at kvinnelige forskere i Norge driver nettverksvirksomhet, om i et noe mer begrenset omfang. Interessen for nettverk ser ut til å være større enn tilbudet.

De formaliserte nettverkene i Norge er få og svake. Intervjuene bekrefter mangel på aktivitet, ildsjeler og finansiering. Det understrekes at det er ønskelig med en nettressurs som samler informasjon om alle nettverk og deres aktiviteter. Flere etterlyser også hjelp til å holde seg internasjonalt oppdatert, og til å samarbeide mer med nettverk utenfor Norge.

1.2 Rekruttering og karriereutvikling

Hovedmålet med en satsning i Norge er å styrke karrierefremmende nettverk for kvinnelige forskere. Samtlige personer vi har intervjuet har vektlagt de mannsdominerte realfagene som viktige målgrupper for et nettverksarbeid. Men også de mannsdominerte fagområder innen humaniora (for eksempel filosofi), samfunnsvitenskapene (for eksempel statsvitenskap) og de tekniske fagene har lignende utfordringer.

Det viser seg å være et særlig behov for karrierefremmede nettverk for kvinner i rekrutteringsstillinger, noe som bekreftes av statistikken som viser en synkende kvinneandel på

post.doc-nivå.¹ Karrierefremmede nettverk kan fungere som et supplement til mentorprosjektene som allerede finnes ved en rekke institusjoner, og som praktiseres på flere nivå i karrierestigen.

Det er viktig at kvinnene opplever nettverkene som meritterende og stimulerende for egen forskning. I denne sammenhengen er det særlig interessant å se en nasjonal nettverkssatsning i et internasjonalt perspektiv.

1.6 Fem ulike modeller for nettverkssatsning

Følgende fem modeller skal alle bidra til å styrke nettverksvirksomheten for kvinnelige forskere i Norge. De varierer i tid og omfang, og kan delvis kombineres. Anslag på kostnader og finansieringskilder gis i rapporten.

A. Nettverksplattform etter modell av EPWS

Det igangsettes et forprosjekt med mål om å etablere en nasjonal plattform for nettverk for kvinnelige forskere og likestilling i forskning etter modell av European Platform of Women Scientists. Plattformen skal samle nettverk og organisasjoner for kvinnelige forskere og nettverk som arbeider for likestilling i forskning i Norge. Den norske plattformen skal bli en uavhengig og selvstendig medlemsorganisasjon, der interesserte nettverk og enkeltforskere blir medlemmer og velger ledelse. Plattformen skal støtte opprettelsen av nye nettverk og være et serviceorgan for disse. Plattformen vil både fungere som en slags interesseorganisasjon for kvinnelige forskere, og som en pådriver for likestilling i forskning. Plattformen er også åpen for mannlige forskere som støtter dens mål om å fremme likestilling i forskning. Plattformens aktiviteter avgjøres av medlemmene i fellesskap og kan for eksempel innebære forskningspolitisk arbeid, internasjonalt samarbeid og likestillingsaktiviteter.

Vurdering:

Modell A er basert på aktivitet hos forskerne, og innebærer ikke å opprette en enhet utenfor forskningsmiljøene, slik mange av våre informanter har advart mot. Plattformen kan spille en politisk rolle, og den kan favne arbeidet for likestilling og kjønn i forskning.

Siden det er få aktive, selvstendige nettverk for kvinnelige forskere i Norge kan det bli en utfordring å skape aktivitet rundt plattformen og få forskere til å engasjere seg. I intervjuene legges det vekt på forskernes begrensede tid. Det er derfor lite sannsynlig at nettverkene i Norge vil ha tid til å engasjere seg i en nasjonal nettverksplattform, og helt uaktuelt at en plattform skal kunne drives med midler fra medlemsnettverkene.

B. En midlertidig serviceenhet som har som formål å igangsette, samt støtte eksisterende nettverk.

Det igangsettes et pilotprosjekt med 1-2 årsverk i en treårsperiode. Prosjektet skal bistå fungerende nettverk og organisasjoner for kvinnelige forskere og likestilling i forskning, skape nye nasjonale møteplasser for kvinnelige forskere, samt ta initiativ til nettverk og

¹ Det var en økning i kvinneandelen for alle stillingsgrupper i UoH-sektoren fra 2003 til 2005 med unntak av faglig leder og post.doc. Post.doc hadde størst vekst i antall personer, samtidig gikk kvinneandelen ned fra 50 til 43 prosent. NIFU STEP, desember 2006:
<http://www.nifustep.no/content/download/16051/92370/version/3/file/Kvinner+i+forskning++des+2006.pdf>

nettverksaktiviteter. Enheten bør ha et bredt fokus for arbeidet og samarbeide med ulike organisasjoner, institusjoner og likestillingseksperter i forskningssektoren.

Serviceenheten skal blant annet:

- støtte opp om eksisterende nettverk og organisasjoner, tilby administrativ hjelp, partnerskap i forhold til arrangement, tilby kursing, webplattform og hjelp med nettsider, økonomisk støtte
- ta utgangspunkt i fag og stillingsgrupper der kvinneandelen i forskning er spesielt lav, mannsdominerte fagområder og rekrutteringsstillinger prioriteres
- fremme internasjonal kontakt, finne partnere, informere om arrangement
- satsing på tiltak som kan bidra til interaksjon med relevante internasjonale nettverk prioriteres

Serviceenheten evalueres etter tre år.

Vurdering:

Modell B er en tidsavgrenset nasjonal serviceenhet som skal støtte fungerende nettverk, initiere nettverksaktiviteter, bidra til å skape møteplasser, tilby kursing, og fungere som bindeledd til den europeiske nettverksplattformen og andre nordiske og europeiske nettverk. Denne modellen gir et rom for å arbeide mangfoldig og bredt, ettersom målet ikke er å organisere de kvinnelige forskernettverkene, slik det er i modell A. Modell B innebærer i større grad at man kan undersøke mens «man går». Det er store forskjeller i Norge, både mellom institusjoner og regioner – ikke minst i forhold til hvor det finnes såkalte ildsjeler, derfor kan det være at noen nettverksaktiviteter passer godt på enkelte steder, men ikke på andre. Serviceenheten, kan ta initiativ til ulike nettverksaktiviteter (i samarbeid med lokale nettverk, grupper, likestillingsrådgivere m.m.), og gjennom dette få testet interesse og respons på ulike satsinger.

Denne modellen «skjermer» også i større grad de eksisterende nettverkene og nettverksaktivitetene fra merarbeid og oppgaver, siden vi ser at nettverksarbeidet er vanskelig å prioritere i en forskerhverdag. Målet må være å gi nettverkene skreddersydd hjelp der de trenger det – enten det er hjelp til å arrangere møter eller finne europeiske partnere. Slik kan en kanskje bidra til å legge terskelen for å drive med nettverksarbeid lavere hos forskerne.

En fare med denne modellen er at enheten i større grad vil få en rolle som møte- og seminararrangør enn som en enhet som initierer nettverk. Det kan være enkelt å arrangere møter og kurs, uten at disse nødvendigvis får noen videre ringvirkninger for forskerne eller lokalt og nasjonalt likestillingsarbeid. En annen risiko er at enhetens virksomhet ekspanderer til andre tema og oppgaver knyttet til likestilling i forskning. Derfor er det viktig at serviceenheten har et klart mandat, og at den samarbeider tett med de fungerende nettverkene for kvinnelige forskere, andre aktører som driver nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere og nettverkene for likestillingsarbeidere.

C. Opprette en servicestilling for eksisterende nettverk

Dette er en mindre ambisiøs versjon av modell B. Det opprettes en stilling i tilknytning til for eksempel Kif-komiteen, Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høgskolerådet eller KILDEN som skal bistå eksisterende nettverk med ulike typer hjelp og tjenester. Dette kan være hjelp til å arrangere møter, konferanser, søke pengestøtte, kontakte nasjonale og europeiske partnere med mer.

Vurdering:

Modell C ligner modell B, men er mindre ambisiøs og krever færre ressurser. Modell C vil innebære opprettelse av en servicestilling som skal jobbe opp mot eksisterende nettverk og være et kontaktpunkt til det europeiske nettverket. Modellen vektlegger i mindre grad pro-aktivt arbeid for å initiere nye nettverk, og gir mindre rom til å teste ut ulike nettverksaktiviteter. Sett i forhold til dagens situasjon vil dette alternativet gi nyttig og etterspurt støtte til aktive nettverk for kvinnelige forskere, men det vil i mindre grad fungere som et satsingsområde i et nasjonalt likestillingsarbeid.

D. Pengestøtte til nettverksvirksomhet

Det avsettes en pengepott på 1 million kroner over en toårsperiode som nettverk for kvinnelige forskere og/eller likestilling kan søke om midler til nettverksarbeid fra. Dette kan både være finansiering av nettverkssammenkomster, internasjonalt samarbeid, støtte til administrativt arbeid m.m. Enkeltforskere kan også søke.

Vurdering:

Det framkommer i intervjuene at mange sliter finansielt, og trenger midler til å dekke blant annet reisevirksomhet, lønn til administrativt arbeid, deltakelse på konferanser eller møtearrangement. Å avsette midler som nettverkene kan søke på er slik en måte å stimulere direkte til lokal aktivitet. Dette kan være et incentiv for å få i gang nettverksarbeid i sektoren, og gi nødvendig starthjelp til ildsjeler.

En ulempe med en slik ordning er at dette kan «kjøle ned» bevilgninger fra institusjonene til lokal nettverksvirksomhet. I tillegg er det ikke bare finansielle årsaker til at det er få nettverk for kvinnelige forskere i Norge, muligens spiller belastningen det er å være ildsjel i en slikt prosjekt en viktigere rolle. Finansiell støtte vil kunne bety mye for en del lokale nettverk, men vil ikke innebære en satsing på nettverksaktiviteter slik Modell B gjør, eller en organisatorisk støtte slik modell C gjør.

E. E-plattform

I stedet for å satse på å lage fysiske møteplasser for kvinnelige forskere, settes det i gang et pilotprosjekt med å lage en e-plattform som samler nettverkene for forskerne. Plattformen skal gi oversikt over nettverk og nettverksaktiviteter i Norge, Norden og Europa, spre aktuell informasjon og utgjøre møtested for nettverkene. I tilknytning til plattformen etableres et e-nettverk åpent for alle som er interessert i likestilling i forskning. Plattformen kan også tilby egne nettsider og samtaleforum for enkeltnettverk. Plattformen etableres i tilknytning til, eller i samarbeid med Ressursbank for likestilling i akademia, uansett plassering.

Vurdering:

Modell E innebærer at man i stedet for å satse på å lage fysiske møteplasser for kvinnelige forskere, igangsetter et pilotprosjekt med å lage en e-plattform for forskerne, eventuelt i tilknytning til Kif-komiteens nåværende nettsted, Ressursbank for likestilling i akademia.

Mange av våre informanter har vektlagt behovet for å få mer informasjon om andre nettverksaktiviteter i Norge og internasjonalt, og for å styrke kontaktene på tvers mellom nettverkene. Gjennom en e-plattform kan alle få tilgang til ny nettverksinformasjon, og nettverk og forskere kan utveksle informasjon seg i mellom på en enkel måte. En e-plattform vil både

synliggjøre dagens aktiviteter, og gi billig og lettvent mulighet for kommunikasjon på tvers mellom nettverkene.

En ulempe med denne modell er at den ikke tilrettelegger for fysiske møteplasser – noe som har blitt etterspurt. Erfaring fra andre nettbasert diskusjonsforum er også at disse lett blir preget av noen aktive «gjengangere», mens det er vanskeligere å dra i gang en bred brukeraktivitet. Modellen er også svært avhengig av de enkelte nettverkens aktivitet, noe som kan være et problem fordi mange nettverk sliter med å holde et jevnt aktivitetsnivå.

Om rapporten

Kapittel 2 gir bakgrunn for pilotprosjektet, og setter det inn i en nordisk og europeisk sammenheng.

Kapittel 3 gir en kort framstilling av gjennomføring, metoder og veivalg i arbeidet med prosjektet.

Kapittel 4 presenterer status for nettverk og nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere i Norge.

Kapittel 5 presenterer en sammenfatning av intervjuene vi har foretatt, både mer generelle synspunkter om nettverk for kvinnelige forskere, og konkrete forslag og innspill i forhold til en nasjonal satsing på forskernettverk for kvinner.

Kapittel 6 belyser sentrale spørsmål knyttet til en nasjonal nettverkssatsing, vår vurdering av ulike behov og sentrale satsingsområder.

Kapittel 7 skisserer fem ulike modeller for en nasjonal nettverkssatsing i Norge, og våre vurderinger av de ulike modellene.

En del av oppdraget til KILDEN har også vært å lage en oversikt over aktive forskernettverk for kvinner i Norge. Denne oversikten vil bli publisert på Ressursbank for likestilling i akademien.

En oversikt over nasjonale kontaktsentre for den europeiske nettverksplattformen vil også publiseres på Ressursbanken.

Intervjuguidene som er brukt i arbeidet med denne rapporten ligger som Vedlegg 1.

2. Bakgrunn

Kif-komiteens mandat er å støtte opp om og gi anbefalinger om tiltak som kan bidra til integrering av likestillingsarbeidet ved institusjonene i universitets-, høgskole- og forskningsinstituttsektoren. Komiteen har hovedsakelig rettet sin virksomhet mot ledelsen ved institusjonene, og har i mindre grad fokusert på tiltak rettet direkte mot kvinnelige forskere.

I dette forprosjektet har hensikten vært å vurdere om det bør satses mer på å støtte opp om nettverksvirksomhet for kvinnelige forskere i Norge, og å komme med alternative modeller for en nasjonal nettverkssatsing.

2.1 En europeisk satsing

EU-kommisjonen har i mange år vektlagt betydningen av nettverk for kvinnelige forskere i sin strategi for å fremme likestilling i forskning. I 1999 møttes nettverk for kvinnelige forskere i EU og utarbeidet en felles deklarasjon. I den la de blant annet vekt på viktigheten av nettverk for kvinnelige forskere for å styrke kvinner på ulike forskningsfelt i unionen.² Dette året ble også den første oversikten over aktive nettverk for kvinnelige forskere i EU utarbeidet. EU-kommisjonens handlingsplan for forskning og samfunn³ fulgte opp deklarasjonen fra de kvinnelige forskerne. Et av satsingsområdene her var å knytte kvinnelige forskere sammen gjennom nettverk på europeisk nivå.

Flere rapporter på EU-nivå har også vektlagt viktigheten av å satse på nettverk for kvinnelige forskere. I 2000 ble den toneangivende ETAN-rapporten om politikk rettet mot kvinner og forskning i EU lagt fram. Den framhevet viktigheten av nettverk og viste til eksempler på hvordan kvinnelige forskernettsverk har bidratt til endringer i USA og Storbritannia.⁴

I USA var blant annet Association for Women in Science (AWIS) sentrale i prosessen som førte til at kongressen i 1981 vedtok loven om like rettigheter for kvinner og minoriteter i naturvitenskapelige og tekniske fag, *Equal Opportunities for Women and Minorities in Science and Technology*, som igjen la grunnen for tiltak for å fremme kvinner i forskning på disse fagområdene.

Også i Helsinkigruppens rapport fra 2002 vektlegges etableringen av nettverk for kvinnelige forskere som et viktig virkemiddel for å fremme likestilling i forskning.⁵ Rapporten vektlegger hvordan uformelle nettverk kan virke karrierefremmende i akademia, og at mange kvinner opplever å bli stående utenfor disse nettverkene. Etableringen av nettverk for kvinnelige forskere kan gi kvinnene viktig støtte, og paradoksalt nok – bidra til å bryte ned den kjønnete betydningen av nettverk i forskningssektoren fordi kvinnene får egne kanaler.

I 2006 ble det etablert en felles europeisk plattform for nettverk av kvinnelige forskere, European Platform of Women Scientists (EPWS). Denne skal fungere som en møteplass, og et forbindelsesledd mellom kvinnelige forskere og forskningspolitikere. Målsettingen er både å

² Declaration of Active Networks in Europe, ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/improving/docs/women_dec.pdf

³ Science and Society Action Portfolio, http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/ss_ap_en.pdf

⁴ Science policies in the European Union. Promoting excellence through mainstreaming gender equality.

Rapporten beskriver blant annet rollen til organisasjonen Association for Women in Science (AWIS) i USA. (S.28-29), ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/improving/docs/g_wo_etan_en_200101.pdf

⁵ National policies on women and science in Europe (2002), http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/women_national_policies_full_report.pdf

knytte kontakter mellom nettverkene og å introdusere en ny strategisk aktør i forskningsdebatten som gir kvinnelige forskere en stemme i Brussel.

I Norge har fokuset på kvinnelige forskeres nettverk vært mer begrenset. Den europeiske plattformen EPWS har i dag kun to norske medlemmer: Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning (Kif-komiteen) og Forening for kvinne- og kjønnsforskning i Norge (FOKK).

2.2 Om oppdraget

Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning har bedt KILDEN om å kartlegge følgende:

- Hvilke nettverk finnes i dag og hva er deres aktiviteter, nasjonalt og nordisk?
- Hvilke aktiviteter kan det være relevant å ta initiativ til? Hva er behovet? Nettverkene vil muligens ønske ulik utforming. Forprosjektet bør derfor skissere noen modeller for hvilke aktiviteter en plattform kan tilby, som for eksempel faglig utvikling/innhold, søknadskurs, erfaringsutveksling m.m.
- Redegjøre for hvordan en slik plattform kan fremme internasjonalisering av kvinnelige forskere, og å sette norske nettverk i kontakt med internasjonale nettverk.
- Skissere kanaler for informasjonsutveksling mellom nettverk som har mulige tilknytningspunkter og innen det enkelte nettverk.

Komiteen vektlegger at det å skape en nasjonal arena der kvinner kan møtes, kanskje særlig i mannsdominerte fagmiljøer, kan være viktig både som et rekrutteringstiltak og som et tiltak for at kvinner forblir i forskning. Målet med en eventuell økt satsing på nettverk er å styrke kvinnelige forskeres mulighet til og ønske om å avansere i det akademiske systemet.

Kif-komiteen vektlegger også at en eventuell nasjonal plattform må sees i sammenheng med opprettelsen av den europeiske plattformen European Platform of Women Scientists, og at en nasjonal nettverksplattform kan være et viktig bidrag til økt internasjonalisering av kvinnelige forskere.

3. Gjennomføring, metoder og veivalg

3.1 Hva er et nettverk?

For å kunne utføre dette oppdraget har det vært nødvendig å definere hva slags nettverk vi mener med «kvinnelige forskernettverk». Nettverk er et ord som kan forstås på mange måter. Det kan dreie seg om formaliserte nettverk med valgt ledelse og åpne medlemsmøter, eller det kan være tre forskere som kjenner hverandre og har jevnlig sosiale treff. I mellom disse ytterpunktene finnes det mange ulike varianter.

Vi har i samråd med sekretariatet for Kif-komiteen valgt å ta utgangspunkt i en bred forståelse av nettverksbegrepet. Målet har vært å undersøke hvordan nettverk drives på ulike steder og i ulike sektorer, uavhengig av organisering.

Med utgangspunkt i komiteens oppdragsbeskrivelse har KILDEN utformet følgende punkter som viser prosjektets omfang og fokus:

- Organisering på tvers mellom kvinnelige forskere: Vi har inkludert ulike organisasjonsformer, uavhengig av deres egen benevning; organisasjoner, grupper, prosjekt
- Sektor: Nettverk i universitets- og høgskolesystemet samt i instituttsektoren
- Nivå: Nettverk på alle nivå i forskningssystemet, fra studenter til universitetsledere
- Mål: Alle aktuelle nettverk uavhengig av deres mål, det vil si nettverk som jobber for å fremme likestilling ved en institusjon eller på et fagområde, som fungerer som sosialt forum for medlemmene eller karrierefremmende for den enkelte. Dette betyr også at nettverk med mannlige medlemmer kan være inkludert

I dette har vi inkludert formaliserte forskernettverk for kvinner med utadrettet virksomhet, sosiale og mer uformelle lokale nettverk bestående av kvinnelige forskere samt likestillingsprosjekt og tiltak som satser på nettverksaktiviteter.

Vi har også valgt å inkludere noen nettverk som befinner seg i utkanten av dette oppdraget. Dette gjelder profesjonsnettverk som favner kvinnelige forskere, og nettverk knyttet til kjønnsforskingsfeltet som spiller en klar faglig og sosial rolle for kvinnelige forskere. I tillegg har vi valgt å innlemme to nettverk for likestillingsarbeidere i forskningssektoren. Vi har derimot valgt å avgrense mot rene faglige nettverk som er åpne for begge kjønn, uten mål om å fremme likestilling eller støtte opp om kvinnelige forskere spesielt.

3.2 Hvordan har vi funnet nettverkene?

Nettverkene, som er nærmere beskrevet i kapittel 4, er kartlagt på følgende måte:

- Vi har henvendt oss til ledelsen og likestillingsrådgiverne ved alle universitetene med informasjon om prosjektet og forespørsel om kjennskap til aktuelle nettverk.
- Vi har henvendt oss til alle Kifs likestillingskontakter ved høgskolene.
- Vi har spurt alle ressurspersoner vi har intervjuet (se nærmere beskrivelse i avsnittet under), om kjennskap til aktuelle nettverk.

- Vi har henvendt oss til European Platform of Women Scientists med forespørsel om deres kjennskap til nettverk i Norge.
- Vi har foretatt omfattende søk på nett.

Flere av nettverkene vi har vært i kontakt med, har vært relativt usynlige utenfra, og vi har vært avhengige av å snakke med de rette personene for å få vite om dem. Ettersom responsen på vår henvendelse per e-post til høgskolene var svært begrenset, og vi ikke har hatt tilstrekkelig med ressurser i forhold til å dekke instituttsektoren, anser vi det ikke som usannsynlig at det finnes nettverk som vi ikke har fått med i denne oversikten. Vi er likevel ganske sikre på at vi har dekt de viktigste nettverkene, og at vår oversikt gir en god status over omfanget av nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere i Norge.

3.3 Intervjuene

Vi har i alt intervjuet 31 personer, og vi har brukt intervjuene som bakteppe og høringsinnspill til vårt arbeid.

Vi har prioritert å snakke med følgende personer:

- Kontaktpersoner fra alle aktuelle aktive nettverk for kvinnelige forskere i Norge.
- Personer med nettverkserfaringer fra nettverk som ikke eksisterer lenger, for å få innspill til hva som har vært årsakene til inaktivitet eller nedleggelsene av tidligere nettverk for kvinnelige forskere i Norge.
- Likestillingsrådgiverne ved universitetene, som også inngår i et eget nettverk; LUN-nettverket, der mange har erfaring fra nettverksarbeid for kvinnelige forskere ved institusjonen.
- Et utvalg personer som jobber med likestillingsspørsmål ved høgskolene.
- Et utvalg kvinnelige forskere; i hovedsak stipendiater og forskere på mannsdominerte fagområder, hvorav noen i lederstillinger. Et par av personene har tilhørt instituttsektoren.

I tillegg har vi gjennomført flere samtaler med ulike ressurspersoner i forbindelse med kartlegging av nettverk. For å oppnå et så bredt utvalg av informanter som mulig i forhold til geografisk spredning, har vi intervjuet i Oslo samt foretatt reiser til Ås, Bergen, Trondheim og Tromsø. I intervjumaterialet inngår også informanter tilknyttet høyere utdanningsinstitusjoner i Agder, Rogaland og Nordland. Informanter i sistnevnte landsdeler har blitt intervjuet per telefon grunnet begrensede ressurser. Vi skaffet informasjon om aktuelle personer å intervjuer fortløpende i prosessen, altså gjennom såkalt snøballmetode, ved at informantene har tipset om hverandre.

Ved starten av hvert intervju har vi informert kort om forprosjektet, og at intervjumaterialet skulle legges til grunn for denne rapporten. Vi forsikret samtidig om at informantenes anonymitet skulle ivaretas ved at sitater gjengitt i rapporten ikke skulle knyttes til navn eller sted.

Alle intervjuene, både gjennomført i møteform og per telefon, ble gjennomført i en uformell stil og uten bruk av båndopptaker.

3.4 Hva har vi spurt om

Det er særlig tre spørsmål som har blitt viktige i vårt arbeid:

- Er det interesse/behov for en økt satsing på nettverksvirksomhet for kvinnelige forskere i Norge?
- Hvilke behov har nettverkene for kvinnelige forskere?
- Hva tenker relevante aktører i sektoren om ulike former for nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere, og hvilke innspill har de til etableringen av en nettverksplattform for kvinnelige forskere?

Det første spørsmålet er særlig relevant fordi Norge, i likhet med de andre nordiske landene (se kapittel 4), har relativt få aktive større forskernettverk for kvinnelige forskere sammenlignet med en rekke andre europeiske land. Hva som er årsakene til dette, kan vi ikke svare på etter dette forprosjektet, men med det som bakteppe, har vi sett det som viktig å få informantenes vurderinger av interessen for nettverk i Norge.

Under utarbeidelsen av intervjuguiden og gjennomføringen av de første intervjuene la vi stor vekt på informantenes synspunkter på en eventuell nasjonal nettverksplattform, i tråd med oppdraget fra Kif-komiteen. Ettersom prosessen skred framover og flere intervjuer ble utført, bestemte vi oss for å dempe vekten på plattformbegrepet. Vi fikk tilbakemeldinger om at begrepet var vagt, og at det var vanskelig å kommentere noe som enda var såpass løst og uavklart i forhold til form og innhold. Det kunne også føre til at informantene hadde plattformbegrepet i bakhodet når de svarte på spørsmål rundt generell nettverksvirksomhet, noe som verken var nødvendig eller ønskelig. Vi gikk derfor over til å formulere spørsmål som gikk på *økt behov og interesse for nettverksvirksomhet*.

Informantene fikk imidlertid direkte spørsmål om en eventuell plattform lenger ut i intervjuet. Dette skillet gav forhåpentligvis bedre innsikt i informantenes meninger og holdninger til økt nettverksvirksomhet, både i forhold til egne behov og ønsker lokalt i deres institusjon.

Alle intervjuene har blitt renskrevet og benyttet som grunnlag for denne rapporten. Selv om materialet på ingen måte er resultat av et vitenskapelig representativt utvalg, gir det et godt og nyttig innblikk i hvordan en rekke kvinner innen akademia stiller seg til nettverksvirksomhet.

4. Status for nettverk i Norge

Det har vært utfordrende å få en fullstendig oversikt over nettverk og nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere i Norge. Det skyldes blant annet at vår henvendelse til alle Kifs likestillingskontakter ved høgskolene, har resultert i få tilbakemeldinger. Vi har også erfart at nettverk kan være godt skjulte. Dermed kan vi ikke garantere at denne oversikten er uten mangler. Likevel tror vi den gir en god statusrapport over nettverksvirksomhet blant kvinnelige forskere i dag.

Vi begynner med en presentasjon av nettverkene vi har funnet, deretter en sammenfatning av hva som kjennetegner de norske nettverkene, og til slutt en kort sammenligning med status for Norden og Europa.

4.1 Nettverksstatus

Per i dag finnes det ingen fungerende nasjonale nettverk for kvinnelige forskere eller studenter i Norge. Norske Kvinnelige Akademikere (NKA) der alle kvinner som har fullført høyere utdanning av minst tre års varighet tilsvarende universitetsnivå kan bli medlemmer, har nasjonale ambisjoner, men lite aktivitet utenfor Bergen.

Dette betyr likevel ikke at det ikke finnes relevante nettverk og nettverksaktiviteter i Norge. Vi må bare bruke et utvidet nettverksbegrep, slik vi beskriver i kapittel 3, for å fange de opp.

Når det gjelder åpne, formaliserte, selvstendige⁶ nettverk for kvinnelige forskere som opererer innenfor forskningssektoren med utadrettet virksomhet, har vi funnet to nettverk/organisasjoner.

Disse har begge klare likestillingspolitiske mål: Kvinner i Realfag: Realdamene i Bergen har som mål å få flere kvinner i faste stillinger på det Matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen, og Norske Kvinnelige Akademikere som har som mål å arbeide for kvinners mulighet til å benytte sin kunnskap på alle nivå i samfunnet.

Vi har også funnet to studentdrevne nettverk. Sophia – Nettverk for kvinnelige filosofistudenter er åpent for folk med tilknytning til filosofistudiet ved Universitetet i Oslo, og har blant annet som mål å få kvinner på det filosofiske kartet. Det andre nettverket, Piker Med Spiker, samler kvinnelige studenter på Bygg- og Miljøteknikk ved NTNU. De arrangerer kurs, foredrag og sosiale sammenkomster, og jobber for å synliggjøre studiet.

Men vi har også funnet flere nettverk som er mer uformelt organisert, der målene i større grad er å gi de kvinnelige forskerne et sosialt fellesskap innenfor mannsdominerte fagområder.

Ved Institutt for samfunnsøkonomi ved Norges Handelshøyskole samles alle kvinner i midlertidige og faste stillinger en gang i semesteret til sosiale og faglige treff. På Polarmiljøsenderet i Tromsø er det også etablert et faglig kvinnenettverk. De har månedlige lunsjtreff med foredrag. Tanken bak nettverket er å skape et forum hvor kvinnene tilknyttet senteret kan omgås, og etablere faglige nettverk på tvers av institusjonene i senteret.

⁶ Det vi si nettverk som ikke er drevet av administrativt ansatte ved institusjonene.

Et annet mye bredere nettverk samler kvinner som beskjeftiger seg med utenriks- og sikkerhetspolitikk. Nettverket omfatter kvinnelige forskere ved blant annet NUPI, PRIO og Forsvarets forskningsinstitutt, men også kvinner som jobber i blant annet Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, i politiet og ved ambassader. Nettverket som har eksistert i et par år, har vært svært uformelt og først og fremst fungert som et sosialt forum for informasjonsutveksling. Men initiativtakerne melder om stor interesse, og at de nå ser behov for å formalisere nettverket mer.

Når det gjelder nettverk igangsatt av institusjonene, har Høgskolen i Narvik, med støtte fra Nordland fylkeskommune, tatt initiativ til etableringen av et nettverk for kvinnelige teknologer med relasjon til nordområdene. Dette nettverket har sin første samling i vår.

I tillegg er det flere fakultet og institutter som organiserer sosiale treff for sine kvinnelige forskere. Ved Institutt for informatikk ved Universitetet i Bergen arrangerer administrasjonen treff for kvinnelige forskere og studenter på masternivå en gang i semesteret. Det samme gjelder Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Oslo, der administrasjonen arrangerer jevnlig treff for kvinnelige forskere i faste og midlertidige stillinger.

Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø har i tillegg mentorprogram med mål om å fremme kvinnelige forskere. Flere av programmene fokuserer på nettverksvirksomhet. Ved NTNU driver også likestillingsrådgiveren egne nettverk for førsteamanuenser som mottar kvalifiseringsstipend og kvinner som mottar startpakker på mannsdominerte områder.⁷

Jenter og data ved NTNU har som mål at det utdannes flere IKT-eksperter fra universitetet og jobber aktivt med nettverksvirksomhet for de kvinnelige studentene. Prosjektet arrangerer ulike faglige og sosiale tilstelninger for studentene gjennom hele semesteret. Disse aktivitetene skal bidra til å øke trivselen blant jentene, og hjelper dem til å skaffe seg et godt nettverk, både sosialt og faglig, noe som igjen øker sjansene for at så mange som mulig fullfører studiene.

Det foregår også relevante nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere som er mer profesjonsfokuset. Her har vi særlig konsentrert oss rundt mannsdominerte fagområder.

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening, landets største forening for akademikere, arrangerer hvert år et nettverkstreff for kvinnelige teknologer som både skal utgjøre en faglig og en sosial møteplass. Od@-nettverk for kvinner som jobber i IKT-næringen, er et annet aktuelt nettverk. Dette ble opprettet i etterkant av en inspirasjonsdag for kvinner i næringen og er en felles møteplass for diskusjon, erfaringsutveksling og kompetanseutvikling.

I tillegg har vi funnet et nettverk for kvinnelige jurister; Justisias døtre og initiativ i regi av Innovasjon Norge som kan være interessante i forhold til samarbeid med næringslivet.

Nettverk for likestillingsarbeidere, LUN-nettverket, samler likestillingsrådgiverne ved universitetene i Norge. Dette nettverket har bestått i en årrekke og fungerer som et diskusjons- og utvekslingsforum for rådgiverne. I tillegg ble Nettverk for likestillingsarbeidere i forskningssektoren etablert av Kif-komiteen i 2006. Dette nettverket samler likestillingsrådgivere fra ulike institusjoner i forskningssektoren til møte en gang i året.

⁷ På kryss og tvers (14.03.2006): <http://kvinneriforskning.no/c42441/nyhet/vis.html?tid=42643>

Oppgaven med å arrangere møtet veksler mellom institusjonene. Nettverket har administrativ støtte fra Universitets- og høyskolerådet, finansiert av midler fra Kif-komiteen.

Kjønnsforskningsnettverk

Fra flere av institusjonene har vi fått tips om aktive forskernettverk knyttet til kjønnsforskningsfaget. Vi har i all hovedsak valgt å ikke konsentrere oss om disse nettverkene. Dette er faglige nettverk åpne for forskere av begge kjønn, som regel med en institusjonell tilknytning ved at de for eksempel er bygd opp ved ett av de regionale sentrene for kjønnsforskning.

Dette betyr likevel ikke at disse nettverkene er uviktige i forhold til arbeid for å fremme kvinner i forskning. Mange steder kan nettverkene spille en rolle i forhold til det å gi kvinnelige forskere faglig miljø, holde på dem ved en institusjon og ha indirekte effekter som bidrar til å fremme likestilling ved en institusjon.

Både ved de regionale sentrene for kjønnsforskning og i lokale nettverk kan det også være kunnskap, erfaring og ressurspersoner som en nasjonal nettverkssatsing kan dra nytte av i sitt arbeid. Historisk har arbeidet med å fremme likestilling i forskning og kjønnsforskning (kvinneforskning) vært knyttet tett sammen, og mange kjønnsforskere har kunnskap om likestillingsarbeid fra academia eller andre samfunnsområder. Derfor brukes også kjønnsforskere som ressurspersoner på dette feltet mange steder.

ODA-nettverket på Lillehammer er et eksempel på et nettverk organisert rundt kjønnsforskning som har engasjert seg likestillingspolitisk ved å blant annet komme med innspill til handlingsplanen for likestilling ved høyskolen.

Noen steder går også arbeidet med kjønnsforskning og likestilling i academia over i hverandre. Senter for kvinne- og kjønnsforskning (KVINNFORSK) ved Universitetet i Tromsø ble for eksempel opprettet som en videreføring av Nettverk for kvinner i forskning (1987–1995). I dag skal KVINNFORSK ivareta kvinne- og kjønnsforskningen, men også interessene til kvinner i forskning generelt ved universitetet i Tromsø. Et eksempel på denne virksomheten er samarbeidet som foregår mellom KVINNFORSK Universitetet i Tromsø og Kvinnenettverket på Polarmiljøsentret. Prosjektet inviterer til seminar om og for kvinner i naturvitenskapelig forskning, og setter ulike tema på dagsorden.

Også Nettverk for feministisk teori og kjønnsforskning ved Universitetet i Stavanger spiller en slik dobbeltrolle. Dette nettverket retter seg inn mot alle som er interesserte i kjønnsforskning eller feministisk teori uten at de nødvendigvis forsker på det. Nettverket retter seg mot både kvinner og menn, og har en e-postliste med over 300 medlemmer fra hele regionen. Slik gir det et fellesskap for mange forskere under paraplyen kjønnsforskning. Gjennom e-postlista viderefremmes nyhetsbrev, informasjon om arrangementer m.m. Nettverket arrangerer også en forskningskafé der de inviterer til ulike tema knyttet til likestilling og kjønnsforskning.

Andre rene faglige nettverk⁸

Som vi skriver i kapittel 3, har vi i liten grad konsentrert oss om de rene faglige nettverkene i arbeidet med dette forprosjektet. Dette betyr ikke at disse nettverkene er uinteressante i forhold til hovedtemaet – hvordan nettverk mellom kvinnelige forskere kan bidra til å fremme likestilling. Flere av de vi har snakket med, vektlegger hvordan de faglige nettverkene de er en

⁸ Med dette mener vi nettverk som er konsentrert rundt faglige samarbeid, og åpne for både kvinnelige og mannlige forskere

del av, fyller funksjoner utover det faglige samarbeidet, og at nettverkene som består av mange kvinnelige forskere, også kan gi en sosial støtte. Mange vektlegger også at likestillingssatsing må ha som mål å fremme kvinners deltakelse i viktige faglige nettverk. Dette er absolutt interessant å følge opp nærmere i en videre satsing på nettverksaktivitet i Norge.

4.2 Hva kjennetegner de norske nettverkene?

Nettverkene og nettverksaktivitetene er i all hovedsak lokalt organisert, de fleste har som mål å skape møteplasser for kvinnelige forskere eller studenter på mannsdominerte fagområder. Målet er å demme opp for «the leaky pipeline» ved å skape et miljø for kvinnene. Dette gjelder også de uformelle nettverkene vi har kartlagt.

Nettverksaktivitetene som organiseres av institusjonene, har som mål å høyne kvinneandelen på fagene, og er en del av deres likestillingsaktiviteter. Å etablere sosiale nettverk og faglige nettverk er hovedmålet med samlingene, men samtidig brukes de ofte til å informere de kvinnelige ansatte om aktuelle ordninger, tilbud og tiltak. Flere steder fungerer treffene også som uformelle forum der deltakerne kan diskutere mer interne saker.

De to mest formaliserte forsker/studentdrevne nettverkene har uttalte likestillingspolitiske mål; å høyne kvinneandelen i realfagene ved Universitetet i Bergen, å og skape et godt sosialt miljø for kvinnelige (og mannlige) studenter på filosofistudiet ved Universitetet i Oslo.

I tillegg finnes en rekke nettverk på kjønnsforskningsfeltet som fungerer som sosiale møteplasser for kvinnelige forskere. Andre rene faglige nettverk får også lignende funksjoner ved at de samler mange kvinnelige forskere og skaper sosiale fora.

Alle disse nettverkene kan fungere karrierefremmende for deltakerne ved at de blant annet knytter kontakter, får informasjon om ordninger for kvinnelige forskere og midler de kan søke på.

Nettverkene og nettverksaktivitetene har lite samarbeid på tvers og lite internasjonalt samarbeid. Realdamene i Bergen skiller seg noe ut her ettersom enkelte av deltakerne også er medlemmer i Nordic Network of Women in Physics (Norwip). Mange vektlegger at de ønsker mer informasjon om andre nettverk og deres aktiviteter samt samarbeid på tvers. Dette gjelder både nasjonalt og internasjonalt.

Felles for mange av tiltakene er at de rapporterer om ressursmangel, mangel på tid og penger samt ildsjeler til å drive arbeidet. Dette gjelder både tiltak organisert av de kvinnelige forskerne selv og enkelte av aktivitetene organisert av institusjonene.

Nettverkene for likestillingsarbeidere fungerer som et diskusjons- og utvekslingsforum for likestillingsarbeidere i forskningssektoren, og har slik en annen funksjon enn nettverkene over. LUN-nettverket peker seg ut som et stabilt og aktivt nettverk, som også sitter på mye relevant kunnskap for dette prosjektet.

Per i dag er det ingen av de norske nettverkene for kvinnelige forskere som er medlemmer av den europeiske nettverksplattformen EPWS, kun Komité for integreringstiltak – Kvinner i forskning og Foreningen for kvinne- og kjønnsforskning (FOKK) står som assosierte medlemmer av plattformen. I tillegg har EPWS to nordiske medlemmer; NIKK Nordisk

institutt for kunnskap om kjønn og Nordic Network of Women in Physics (Norwip) som også har norske medlemmer.

4.3 Sammenligning med Norden og Europa

Sett i forhold til en rekke europeiske land har Norge få nettverk for kvinnelige forskere. Tyskland, Frankrike, Nederland og Storbritannia er blant landene som peker seg ut med mange ulike nettverk for kvinnelige forskere, særlig i tilknytning til tekniske og naturvitenskapelige fag. Disse landene utgjør også basis i flere transnasjonale nettverk.⁹

Verken Danmark eller Sverige har mange aktive forskernettverk for kvinnelige forskere, og Norden peker seg ikke ut som en region med mange forskernettverk for kvinnelige forskere i Europa. Men også i nabolandene ser vi at det er en aktuell interesse for denne typen organisering ved at flere nye nettverk er etablert de seneste årene. I Finland ble organisasjonen The Helsinki Association of Women Researchers dannet i 2006. Denne organisasjonen er åpen for alle kategorier kvinnelige forskere og har som hovedformål å fremme kvinners stilling i forskningssektoren i Finland. I Danmark ble blant annet Netværket for kvinder i filosofi dannet i 2005, med formål om å støtte og fremme kvinners rolle i filosofi, idéhistorie og vitenskapshistorie innenfor dansk forskning, undervisning og arbeidsliv. Universitetet i Århus peker seg også ut i Danmark med flere aktive nettverk for kvinnelige forskere. Ved Uppsala universitet i Sverige er etableringen av forskernettverk for kvinner et av temaene som behandles innenfor rammen av prosjektet Ämnesrelaterade strategiska kompletterande arenor för kvinnliga forskare (ÄSKA)¹⁰ denne våren. På nordisk nivå ble nettverket for kvinner i fysikk, Nordic Network of Women in Physics (NorWiP), etablert i 2005 basert på nasjonale nettverk i medlemslandene. Nettverket har konferanse i samarbeid med Centrum för genusvetenskap i Uppsala i september dette året.

⁹ Se oversikt på Ressursbank for likestilling i akademia. HER KOMMER URL

¹⁰ «Kvinnliga forskare skapar nya nätverk»: <http://www.newsdesk.se/pressroom/uu/pressrelease/view/kvinnliga-forskare-skapar-nya-naetverk-193803>

5. Informantene om nettverk

I denne delen av rapporten vil vi forsøke å gjenspeile ulike holdninger til og meninger om nettverk som kom fram av intervjuene vi har gjennomført. Spørsmålene vi stilte rundt dette, var både generelle, rettet mot informantene personlig og i forhold til likestilling. Holdningene var varierte og mange, og vi skal forsøke å oppsummere det vi oppfatter som vesentlige trekk ved materialet.

5.1 Holdninger til nettverksvirksomhet

Vi spurte informantene om de var interessert i å delta i flere nettverksaktiviteter med andre kvinnelige forskere, og om de trodde kvinnelige forskere generelt var interessert i mer nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere.¹¹ Svarene knyttet seg blant annet til prioriteringer og tid, ensomhet i forskerhverdagen, verdien av nettverk og spørsmål om enkjønnet organisering.

Verdien av nettverk

«Nettverk kan fungere slik at det ikke bare ivaretar forskeren, men hele mennesket.»

I intervjuene kom det fram mange positive holdninger til nettverksvirksomhet, og en rekke gode grunner for å delta i nettverk kan ramses opp på bakgrunn av materialet: Det styrker samholdet kvinnelige forskere imellom, gir følelse av tilhørighet, skaper trivsel og er et sted for støtte og oppbakking. En likestillingsrådgiver er ikke i tvil: «Nettverk er ekstremt viktig!» En leder i universitets- og høgskolesektoren har inntrykk av at «nettverk er ønsket» av flere av de kvinnelige forskerne på hennes fakultet. En kvinne med erfaring fra aktiv nettverksvirksomhet anbefaler andre kvinner å engasjere seg: «Det jobbes for en viktig sak. Bonus er hevet selvbilde, mange kontakter og møter med hyggelige og dyktige mennesker.» En forsker med nettverkserfaring uttalte: «Når nettverk fungerer, er de verdifulle. De kan holde fokus og bevissthet på kvinners stilling i akademia.»

Mange av informantene trakk også fram mer faglige og generelt kompetansehevende årsaker til å være en del av et nettverk. Medietrening, herskerteknikker, søknadskrivning og karrierestrategi ble nevnt som aktuelle temaer til diskusjon eller foredrag på nettverkstreff. At nettverk er en arena for å finne samarbeidspartnere og til å utveksle erfaringer og informasjon, ble også vektlagt av flere av informantene. En kvinnelig forsker har erfart fordeler også utover dette: «Det var en måte for meg å bli kjent og synlig på. Jeg fikk mange verv i etterkant.» En annen kvinne, som også er i en lederstilling stemte i: «Det å bli kjent med kvinner på tvers av institusjoner og fag gjør at en blir husket og tenkt på i ulike sammenhenger, og en får dermed flere verv og lignende.»

Tid

«Jeg har ikke tid.»

Tidsaspektet var til stede i langt de fleste intervjuene. Tid og stort arbeidspress ser ut til å være et problem for de kvinnelige forskernes hverdag generelt, og en innvendig til hvorfor

¹¹ Informantene som ikke var forskere fikk spørsmål om de trodde de kvinnelige forskerne ved institusjonen var interessert i mer nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere.

nettverksdeltakelse ikke prioriteres eller vil bli prioritert i framtiden. En forsker som tidligere har vært aktiv i et nettverk, uttalte: «Jeg tror de fleste i faste stillinger er nedsylta i arbeid. Fokuset er større og sterkere på prestasjoner, publisering og deadlines.» Dette var forklaringen hennes på at det generelt er mindre tid til ting som nettverksbygging, inkludert for henne selv.

Flere universiteter og høyskoler har fokus på likestilling og er derfor opptatt av kjønnsbalanse i forskjellige komiteer og arbeidsgrupper. Ved institusjoner eller på fagområder med lav kvinneandel blir dermed arbeidspresset på kvinner ofte større enn på menn. Noen av informantene fortalte også at kvinner har en tendens til å bruke mer tid på undervisning enn mange menn. En likestillingsrådgiver sa: «De kvinnelige forskerne blir allerede kritisert for å bruke for mye tid på andre ting enn forskning.» En kvinne i lederstilling i universitets- og høyskolesektoren etterlyser at institusjonenes ledelser gjør sitt for at kvinnelige forskere kan bruke tid på nettverk: «Ledelsen må ha interesse, ta initiativ og legge til rette for deltakelse. Hvis ikke, blir det ikke rom.»

I flere av samtaleene kom også kvinners situasjon i forhold til hjem og familie opp. Mange kvinnelige forskere befinner seg innen den aldersgruppen som har små barn, og noen av informantene fortalte om sitt inntrykk av at det fortsatt ofte er kvinnene som har hovedansvaret på hjemmebane. Noen antydte også at kvinner har en tendens til å ha en sterkere ansvarsfølelse, både i forhold til arbeid og private forpliktelser. En leder i universitets- og høyskolen tror at «kvinner generelt kan være mer samvittighetsfulle i forhold til andre forpliktelser og kan lettere dras bort fra sin egen forskningsvirksomhet.»

Det å ta seg tid til nettverkstreff og lignende kan være ekstra vanskelig for forskere som driver med oppdragsforskning. En kvinne i instituttsektoren uttalte: «Økonomien i den typen forskning vi driver med, styrer dessverre nettverksvirksomheten vår (eller fraværet av den). Slik er det kanskje for andre forskere også, men spesielt for oppdragsforskere, tror jeg, som har faktureringskrav.»

Noen av informantene antydte at det kan være mange kvinnelige forskere som ønsker å være med i et nettverk uten å være den som skal være initiativtaker. Mangelen på tid kan dermed bety mangel på personer som ønsker å initiere til nettverk. Behovet for ildsjeler kom fram i noen av intervjuene, og at disse er nødvendige for å skape vellykkede nettverk.

Den ensomme forskerhverdagen

«Kvinnelige forskere, spesielt i mannsdominerte fag, føler seg nok ofte litt alene.»

En forsker uttalte: «Det er godt å ikke føle seg så alene i miljøer hvor det er mest menn. Fint å ha en arena til å få ut groms.» En annen forsker kunne tenke seg å være tilknyttet «et løst nettverk der man kunne ha snakket om hvordan man takler ting i hverdagen». I intervjuene hvor disse utsagnene har kommet, har informantene også kommentert at tidsaspektet er det største spørsmålet i forhold til nettverksdeltakelse. Altså at kvinnene ikke har tid til så mye mer enn det de allerede gjør. Likevel ble det gitt inntrykk av at det finnes et behov blant kvinnelige forskere for samhold og fellesskap med andre kvinner i liknende situasjoner. En leder i universitets- og høyskolesektoren vektla at det er «godt å ha noen med samme bakgrunn og interesse» for kvinnelige forskere i mannsdominerte fagområder. En av kvinnene med erfaring fra nettverksarbeid sa det slik: «Forskertilværelsen kan være vanskelig, og det er fint å ha noen å tenke sammen med.» En likestillingsrådgiver ser nettverk som en viktig og sosial arena for å

kunne ta en «liten pause». Nettverk i en ensom forskerhverdag kan altså ha betydning direkte knyttet til fag og arbeidssituasjon og/eller ha en sosial funksjon.

Det kom også fram i noen intervjuer at kvinnelige forskere kan lene seg på sosiale relasjoner i nettverk i forhold til temaer rundt familie og barn. Noen av informantene nevnte at nettverk kan fokusere på og hjelpe kvinner med å kombinere forskertilværelsen med livet utenfor arbeidet.

Nettverk? - Ja takk, men det må være matnyttig og legitimt

«Nettverk må ha en hensikt og være matnyttig.
Det må være legitimt for kvinnene å bruke tid på det.»

Svært mange av de vi har intervjuet, har vært positive til nettverk. Flere av informantene stilte imidlertid kravet om at det må være matnyttig: «En kan ikke ha nettverk bare for å ha det.» Nettverk må altså ha en klar målsetting og agenda i forhold til hva det skal holde på med og for hvem. Det må også være legitimt for kvinner å bruke tid på dette, og det ble også nevnt av et par av informantene at det gjerne kan innebære en viss status.

En forsker som selv er aktiv i nettverk, forklarte hvorfor hun tror mange er skeptiske til nettverk: «Forskningsmiljøene preges av mer individualitet, og grupperammer og nettverk har ikke nok egenverdi. Mange må nok se den tydelige nyttefunksjonen i det de bruker tiden sin på.» Tankegangen «hva får jeg ut av det?» kom fram under flere av intervjuene, både fra kvinner som tillegger denne holdningen til miljøer, og fra kvinner som selv står for den. En kvinnelig forsker i instituttsektoren forklarte sitt syn på egen nettverksdeltakelse: «Jeg er veldig usikker på om jeg egentlig ville ha prioritert å delta på det. I så fall måtte det ha vært svært relevant i forhold til mine behov.»

Nettverk i forhold til likestilling

«Nettverk kan utgjøre forskjellen på om kvinner forblir i forskning eller ikke.»

«Det må ikke bli nettverkenes ansvar å sørge for likestilling.»

Informantene stilte seg nokså ulikt når det kom til spørsmål rundt nettverk og likestilling, spesielt i forhold til hva de legger vekt på. Flere nevnte at nettverk kan styrke enkeltkvinner og/eller kvinnelige forskeres stilling i akademia generelt. En likestillingsrådgiver vektla denne fordelene med nettverk: «Det er en veldig styrke og en forutsetning for å rekruttere og beholde kvinnelige forskere, spesielt i de mannsdominerte fagområdene.» Videre uttalte hun: «Nettverk er viktig for å øke andelen kvinnelige forskere og for likestilling generelt.»

Flere av informantene stilte seg imidlertid tvilende til kvinnelige forskernettverk i forhold til likestilling i akademia. En av informantene i lederstilling snakket om at nettverk var et lurt tiltak for kvinner i realfagene på 1980-tallet og bakover. Hun fortsatte: «Når det gjelder dagens situasjon, er jeg mer usikker. Kanskje må det finnes mer nøyaktig ut av hvor flaskehalsen for kvinner er i dag?» En kvinnelig forsker var enda mer eksplisitt i sin tvil: «Jeg er skeptisk til at det skal satses på nettverksvirksomhet for kvinnelige forskere nå. Jeg er redd dette er virkemidler for å bøte på manglende likestilling i systemet forøvrig, og at det blir de kvinnelige forskerne selv som må ta ansvar for å endre på ledelsen ved institusjonen.» Forskeren mener at en eventuell nettverkssatsing retter seg mot feil målgruppe, og hun foreslo en endring i strategien: «Det er ikke de kvinnelige forskerne som trenger tiltak, men den lokale ledelsen ved

institusjonen.» Også en av likestillingsrådgiverne la vekt på dette: «Jeg har et håp om at personalpolitikken skal fungere bedre mot likestillingsspørsmål, og jeg tror det er like viktig å satse på lederutvikling.»

Flere av informantene formidlet sitt inntrykk av at mange kvinner i academia, spesielt de yngre, tror det er likestilling, og at dette kan være en årsak til at noen ikke er interesserte i kvinnenettverk. En kvinne i lederstilling i universitets- og høgskolesektoren pekte på at mange av kvinnene hun kjenner ved institusjonen, «tror de er likestilt.» En forsker med nettverkserfaring reflekterte over at ingen av de kvinnelige forskerne hun kjenner, har etterspurt nettverk: «Mange har nok den holdningen at det er likestilling, og at de ikke ønsker å bli særbehandlet.» Også en av kvinnene som er aktiv i nettverksvirksomhet, uttalte at mange kvinner i hennes miljø «tvilholder på troen om at det er likestilling.» En av informantene selv har ikke sett behovet for kvinnelige forskernettverk innenfor sitt fagområde: «Jeg har ikke inntrykk av at det er diskriminering av kvinner. Her er det ikke forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder lønnsutvikling og karriere.» Hun understreket imidlertid at hun er tilknyttet en liten del av institusjonen, og at situasjonen kan være annerledes ved andre avdelinger.

Kvinner versus menn

«Vi har fått massiv reaksjon fra menn.»

«Kvinner kan også være skeptiske.»

Noen holdninger til og erfaringer fra nettverk som kom fram i intervjumaterialet, har med kjønn og forhold mellom kjønn å gjøre. En forsker som selv har vært aktiv i et nettverk på et mannsdominert fagområde, uttalte: «Nettverket vekket nysgjerrighet, men vi ble også utsatt for latterliggjøring.» Videre fortalte hun at det stort sett var menn som stod for dette, men at det også var kvinner som ikke ønsket å bli assosiert med nettverket. Også en annen kvinnelig forsker med nettverkserfaring rapporterte om kritikk fra menn, men at: «mange kvinner er nok også inneforstått med, eller enig i kritikken.» En forsker hevdet at det å være kvinnelig forsker innenfor særskilte fagretninger og i tillegg opptatt av likestilling, kan være marginaliserende.

En kvinne som er aktiv i nettverk, har erfart å få både negativ og positiv respons fra menn i miljøet som har blitt invitert på arrangementer og lignende: «Har opplevd negative kommentarer av typen 'hva skal jeg der?' Vi møter fordommer som svir litt. Men vi får også mye skryt og entusiasme fra menn.» Hun fortalte at mange kvinner var like skeptiske og redde for å bli assosiert med kvinnenettverket i begynnelsen, men at det nå har endret seg: «Da vi startet, møtte vi holdninger som 'Kvinnenettverk? Nei, det er ikke noe for meg.' Men nå er det nesten bare positivitet.»

På spørsmål om hun tror kvinnelige forskere ved institusjonen er interessert i mer nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere, svarte en likestillingsrådgiver: «Ikke alle kvinner synes det er greit å skulle delta i et nettverk hvor kjønn er grunnsteinen for deltakelse.» Flere av informantene fortalte om egne og andre nettverk, gjerne fagnettverk, samt om gode samarbeidsforhold hvor menn var involvert. Noen vektla at kvinner kan synes det er pinlig med egne kvinnenettverk, og at de ikke vil særbehandles på noen måte. Andre tror at kvinner gjerne vil samarbeide med menn også, eller med de personene som har mest faglig kompetanse å tilby uavhengig av kjønn.

Noen av informantene ser fordeler med rene kvinnenettverk, og har forklaringer på det. En kvinne i lederstilling med forskererfaring uttalte: «Menn har hatt en tendens til å ordne seg i nettverk, og kvinner har dermed vært nødt til å gjøre det samme.» En annen forsker i lederstilling uttalte: «Jeg ser absolutt betydningen av kvinnenettverk. Kvinner tenker ofte annerledes enn menn.»

5.2 Hva slags type nettverk – hvem, hva, hvor?

I denne delen skal vi gjengi hovedtrekk og enkeltstemmer i intervjumaterialet når det kommer til konkrete innspill i forhold til nettverk. Dette dreier seg om hvem nettverk skal være for, hva som skal være innholdet og hvor bredt nettverk bør favne geografisk. Også når det gjelder disse mer konkrete elementene, var det mye variasjon blant informantenes meninger.

Nettverk for hvem? Akademisk posisjon og kjønn

Vi har stilt spørsmål til informantene om det er noen bestemte grupper kvinnelige forskere som nettverksvirksomhet kan være særlig interessant for. Veldig mange nevnte kvinner i stipendiatstillinger som arbeider med doktorgraden som en gruppe med behov for og interesse av et tilbud – også i form av nettverk. En likestillingsrådgiver uttalte: «Doktorgradsstipendiater er en kritisk gruppe, og her kan en form for nettverk komme til nytte.» En annen likestillingsrådgiver, i likhet med flere andre informanter, trakk fram kvinner i post.doc.-stillinger som de med et klart behov for nettverk: «Blant de på post.doc. kan det være mer konkurranse og usikkerhet i forhold til å få fast ansettelse.» Flere av informantene med erfaring fra nettverksvirksomhet hevdet derimot at nettverk kan virke positivt for alle kvinner i forskningsverdenen, fra studenter til professorer. Men det ble påpekt at de kvinnelige forskerne har ulike behov i forhold til hvilket stadium de befinner seg på. Stipendiater og kvinner i post.doc.-stilling har behov knyttet til at de skal etablere seg ved en institusjon og få fast jobb. For kvinnelige forskere oppover i systemet, som førsteamanuenser og professorer, settes behovet i sammenheng med mulighetene for å avansere i academia. Nettverksrelasjoner kan ha betydning for publiseringen deres.

Mange av informantene mener det er fordelaktig at menn kan være del av et forsker-/fagnettverk. Det kan være interessant for mennene selv, men det kan også være gunstig for kvinnene at menn er en del av nettverkene. Noen av informantene vektla at nettverksvirksomhet i seg selv er viktig både for kvinner og menn. En likestillingsrådgiver trakk problematikken enda lenger for kvinner som arbeider på fagområder hvor kvinner er i overvekt: «Når det gjelder kvinner som arbeider på de kvinnedominerte fagene, tror jeg de nesten kan være glade for å være i nettverk der de treffer menn.» En annen informant pekte på at det ikke er gitt at det beste for kvinner er å samarbeide faglig med andre kvinner. En kvinnelig forsker, som også nevnte at hun kunne tenke seg å være tilknyttet et nettverk for å snakke om forskerhverdagen, reflekterte rundt hva hun egentlig ville ha brukt tid på: «I hverdagen ville jeg ha prioritert faglige nettverk foran nettverk med andre kvinnelige forskere. Mitt fagfelt er svært mannsdominert, så hvis jeg skal komme i faglige relevante nettverk er det forskningsnettverk med menn.» Ut ifra disse synspunktene ser det ut til at fag og innhold i forhold til faglig utbytte spiller en vel så viktig rolle som kjønn når det kommer til hvem mange kvinnelige forskere ønsker å danne nettverk med.

Nettverksinnhold – fag i sentrum?

Intervjuene har gått inn på hvorvidt nettverk bør være rene fagnettverk eller tverrfaglige nettverk, og om deltakere er best tjent med at nettverk har et forskningspolitisk fokus, eller om det skal være karrierefremmende for den enkelte. I avsnittet ovenfor kom vi inn på at det

faglige ser ut til å være viktig for svært mange forskere, og da naturligvis også blant kvinnelige forskere. Likevel gir ikke intervjumaterialet et unisont svar på om kvinnelige forskere utelukkende er best tjent med å engasjere seg i rene faglige nettverk. Flere av informantene svarte riktignok at nettverk bør være faglige – om ikke fagspesifikke, så bør en fellesnevner i det minste være fagområde. Begrunnelser som ble gitt for dette, er at innholdet blir spesialisert, konkret og matnyttig. Andre mener det faglige ofte er på plass eller kommer av seg selv, og at behovene ligger andre steder. Noen av informantene ser helst at nettverk i stedet er tverrfaglige. De er redde for at rene fagnettverk blir for snevre, eller at det ikke er nok kvinner for å kunne styrke hverandre tilstrekkelig faglig. Både kvinner med nettverks- og forskererfaring, likestillingsrådgivere og en leder i universitets- og høyskolesektoren sa «både og». Altså ser de fordelene med fagnettverk parallelt med andre fora som har relevante temaer tilknyttet forskerverdenen på agendaen utenom fag.

Informantene fikk også spørsmål om de synes nettverk for kvinnelige forskere er best tjent med å være forskningspolitiske eller karrierefremmende for den enkelte. Langt de fleste svarte at det er vanskelig å skille mellom dette, og at det i det store og hele henger sammen. Noen kunne se skillet, men mente at det beste ville være en kombinasjon av strategiene. En kvinne med nettverkserfaring uttalte: «Jeg ser ikke skillet. Det å fremme egen og andres karriere er også en politisk sak slik situasjonen er i dag med ikke-likestilling.» En kvinnelig forsker sa det kort og konsist: «Dette henger sammen: bevisstgjøring og strategi.» Bare noen få av de intervjuede la mer vekt på enten den ene eller den andre varianten. En forsker med nettverkserfaring mener det forskningspolitiske er viktigst: «Det kollektive forvitrer. En må i stedet tenke stort og gjøre ting sammen.» En likestillingsrådgiver synes derimot at nettverk bør konsentrere seg om å være karrierefremmende: «Nettverk bør ikke være politisk aktør, men heller karrierefremmende. Det viktige er å få kvinnene fram.»

Geografi – nettverks omfang

Informantene har også blitt spurt om hvor bredt nettverk bør favne; innen institusjonen, regionalt eller nasjonalt, og om de har noen refleksjoner rundt dette. Her var variasjonene i svarene store. Noen få av informantene svarte at lokale nettverk tilknyttet en institusjon er det beste. En forsker med nettverkserfaring uttalte: «For de fleste er det nok mest hensiktsmessig å holde det innenfor institusjonen. For eksempel for alle stipendiater.» En leder i universitets- og høyskolesektoren foreslo at nettverket burde holdes internt innen fakultetet. Dette var basert på hennes inntrykk av hva som var ønsket av kvinnene i eget miljø. Troen på lokale nettverk handler nok også om at kvinnene enklest mulig skal være tilgjengelige for deltakelse, kontra det å bruke tid på å reise for å delta på noe utenfor egen institusjon.

De aller fleste av informantene foreslo at nettverk kan være regionale eller nasjonale. Et argument mot lokale nettverk er at det kan bli for snevert og for lite brukt. For byer der det finnes flere enn én høyere utdanningsinstitusjon, nevnte flere informanter at et samarbeid på tvers av disse vil kunne fungere. Andre er imidlertid usikre på om et samarbeid mellom universitet og høyskole vil fungere bra. Argumenter for at nasjonale nettverk kan fungere, er at Norge er et relativt lite land, og at det foreligger teknologi og kommunikasjonskanaler som kan opprettholde nettverk mellom eventuelle fysiske møter og treff. En leder i universitets- og høyskolesektoren påpekte at nettverk også er viktig på et internasjonalt plan.

Forutsetninger for et velfungerende nettverk

«Å drive et nettverk gir mange utfordringer. Det krever at de som er mest ivrige, møtes jevnlig, for selv om man kan ha mye e-postkontakt, er det nødvendig å møtes.»

Dette var det klare budskapet fra en kvinne med erfaring fra aktiv nettverksvirksomhet. Også noen av de andre informantene kom inn på at det antakelig er mange kvinnelige forskere som er interessert i å være med i et nettverk uten å ha ønske eller overskudd til å drive det. Ildsjeler og det å ha eierskap til et nettverk er stikkord i forlengelsen av dette som kom fram av intervjuene. En annen kvinnelig forsker som har erfaring fra å drive nettverk, fortalte at det gikk nedover med nettverket da de som var stifterne, rekrutterte noen til å overta driften. Hun forklarte: «Nettverket var jo ikke babyen til de som skulle ta over, og eierskap er nok viktig.»

5.3 En nasjonal nettverkssatsing

Dette avsnittet gir et sammendrag av informantenes innspill til hvilken støtte nettverkene i Norge kan trenge, samt til organisering og finansiering av en nasjonal nettverkssatsing. Ettersom intervjuene har vært brukt til å samle innspill og ideer til vårt arbeid, har vi vært svært åpne i intervjusituasjonen om hvordan en nasjonal nettverkssatsing eller eventuelt en plattform kan fungere. Dette har ført til at informantene ikke nødvendigvis har hatt det samme bildet av hva en plattform kan være. Vi valgte etter hvert å gå over til å snakke om en nettverkssatsing, ettersom begrepet plattform kunne låse innspillene for mye til denne modellen.

Hva trenger nettverkene?

«Jeg tror det er en god idé å gi bistand og støtte til de nettverkene som finnes, gjerne støtte opp om internasjonalisering av nettverkene. En paraply kan være lurt for å gi en oversikt over nettverkene som eksisterer i dag. Alle jeg har snakket med, forteller at de vet lite om nettverkene som eksisterer i dag, og at de ønsker den informasjonen.»

Når det gjelder hjelp til de eksisterende nettverkene og nettverksinitiativene for kvinnelige forskere, så er informantene ganske enige om hva som trengs. Administrativ hjelp, finansiering, nettsider, internasjonale kontakter, kursing og informasjon om ting som forskningsmidler og partnere er blant innspillene vi har fått.

Innspill til en nasjonal nettverkssatsing

Men hvordan skal nettverkssatsingen utformes? Mange av informantene understreker at de ser fordelene av en samlende nettverkssatsing i Norge, som kan støtte opp om nettverksvirksomhet for kvinnelige forskere. En informant mener dette er positivt fordi det kan gi kvinnelige forskere en stemme, andre mener det er veldig fruktbart å skape møteplasser på tvers, både virtuelle og fysiske. Men flere er skeptiske til om det er mulig å danne noen medlemsorganisasjon, eller om det er ønskelig å samle alle initiativene under en felles hatt, med tanke på forskjellene mellom de ulike fagområdene. Mange ser også en fare for byråkratisering ved en eventuell opprettelse av en nasjonal organisasjon, og vektlegger at nettverksinitiativene må komme nedenfra slik en av informantene sier det: «Nettverkene må være brukerdrevne, ellers går de dukken. Man kan ikke komme utenfra og igangsette nettverk for andre. Men man kan gi folk en arena, og så får de finne ut selv om det er interessant å knytte seg sammen i et nettverk.» En annen av informantene foreslår at man i stedet for å danne nettverk setter av midler som kan brukes til kollektive tiltak ved de enkelte institusjonene.

På generell basis, uavhengig av modeller, er mange positive til en nasjonal nettverkssatsing og har konkrete forslag til hvordan den kan jobbe. En likestillingsrådgiver mener man bør utnytte konferanser og andre arrangementer der kvinnene allerede er, for å nå dem med nettverksaktiviteter. Dette er viktig fordi mange synes det er vanskelig å prioritere tid til nettverk. Andre forslag som ble nevnt, var mentorprogram for kvinner i manndominerte fag på tvers av institusjonene, kurs i søknadskrivning og bloggnettverk for kvinner.

Finansiering og beliggenhet

Ingen av de vi har snakket med, tror en nasjonal nettverkssatsing kan finansieres av nettverk for kvinnelige forskere i Norge. Noen tror det er mulig at institusjonen deres kan bidra med midler til en slik satsing, mens andre avviser dette helt. Flere understreker at institusjonene tydelig må se hva de får igjen for å støtte en slik satsing før det blir aktuelt å bidra med midler. Det vektlegges også at aktivitetene ikke må koste mye for de kvinnelige forskerne dersom de skal prioriterer å delta. Dette betyr at det blant annet bør finnes midler til reisestøtte ved deltakelse på nasjonale arrangementer med mer.

Når det gjelder beliggenhet for en slik satsing blir både Forskningsrådet, Universitets- og høgskolerådet, KILDEN og Kif-komiteen nevnt av flere informanter. Men flere nevnte også at det kan være aktuelt å plassere satsingen ute i sektoren, for eksempel ved noen av universitetene eller høgskolene.

Oppsummerende kommentarer

Under intervjuene erfarte vi at det var vanskelig å spørre om holdninger og interesse rundt nettverk, spesielt når spørsmålet ble stilt åpent. Det kan også være vanskelig å tolke hvordan informantene faktisk stiller seg til nettverk når spørsmålene går fra å være generelle til å gjelde deres egne personlige interesser. Hos mange fikk vi inntrykk av at de i utgangspunktet stilte seg svært positive til nettverk. De kunne se verdien av deltakelse for den enkelte kvinne, og eksistensen av nettverk som et gode for kvinnelige forskere generelt. De fleste av likestillingsrådgiverne rapporterte om «god respons» og positivitet til nettverk blant de kvinnelige forskerne i sitt miljø. Enkelte syntes imidlertid det var vanskelig å uttale seg på grunn av manglende tilbakemeldinger fra kvinnene ved sin institusjon. Det er imidlertid ikke gitt at manglende respons betyr manglende interesse. Mange av informantene som i utgangspunktet var positivt innstilt til nettverksvirksomhet generelt, rapporterte imidlertid om et element som kunne være til hinder for deres eget engasjement og føre til en mer moderat tiltro til faktisk økt nettverksaktivitet: Tidsaspektet. I svært mange av intervjuene kommer det fram at forskerne ikke har tid til å delta og langt mindre jobbe i et nettverk.

På den annen side kom flere av informantene inn på den ensomme forskerhverdagen og behovet for fellesskap og samhørighet med andre kvinner. En av forskerne sier at hun er skeptisk til om hun vil komme til å prioritere et nettverk. Senere i intervjuet kommer hun likevel inn på behovet for en «ventil», altså et rom hvor hun kan diskutere ting i hverdagen på et mannsdominert fagområde. Liknende mønster går igjen i flere av intervjuene. Å finne tid eller å ta seg tid ser ut til å være en vesentlig innvending mot nettverksdeltakelse blant kvinnene. Samtidig kommer det klart fram at mange har behov for mer kontakt med andre kvinner tilknyttet arbeidssituasjonen.

6. Sentrale spørsmål knyttet til en nettverkssatsing

I oppdraget fra Kif-komiteen bes KILDEN om å vurdere hvorvidt det er *behov* for en nettverkssatsing for kvinnelige forskere i Norge. Vår vurdering i forhold til dette bygger på nettverkskartleggingen, intervjuene vi har foretatt, dialog med European Platform of Women Scientists og ulike synspunkter på nettverksvirksomhetens betydning for kvinnelige forskere.

Nettverkens behov

Norge har ikke samme tradisjon for store formaliserte nettverk for kvinnelige forskere, slik en rekke andre europeiske land har. Men selv om vår liste over nettverk for kvinnelige forskere ikke er så lang, kan vi ikke konkludere med at kvinnelige forskere i Norge driver lite nettverksvirksomhet. Vi har gjennom vårt arbeid fått tips om mange faglige nettverk, blant annet flere nettverk organisert rundt interessen for kjønnsforskning og kjønnsperspektiv på forskning innen ulike fagfelt. Vi har også fått tips om uformelle nettverk mellom kvinnelige forskere, og vi regner med at det er flere slike uformelle og sosiale nettverk som vi ikke har oversikt over.

De formaliserte nettverkene er få og svake. Intervjuene med kontaktpersonene for nettverkene (også nettverk uten aktivitet i dag) bekrefter at mange har problemer med å holde aktiviteten oppe, og at de savner ildsjeler og finansiering.

Mange av nettverkene understreker hvor vanskelig det er å holde oversikt over andre aktuelle nettverk og mulige samarbeidspartnere. De ønsker seg en nettressurs som samler informasjon om alle nettverk på området og deres aktiviteter. Flere etterlyser også hjelp til å holde seg internasjonalt oppdatert og til å samarbeide mer med nettverk utenfor Norge.

Vi mener derfor at det finnes et behov for et nasjonalt arbeid med mål om å styrke og samle nettverksarbeidet. Dette har også mange av våre informanter vært svært positive til.

Variierende behov hos forskerne

Når det gjelder kvinnelige forskeres generelle interesse for økt nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere, er det vanskeligere å konkludere. Vi har fått svært positive tilbakemeldinger fra personene vi har intervjuet, men vi har også møtt avventende holdninger.

Forskerne er presset på tid, og de prioriterer hardt mellom ulike aktiviteter. Mange vektlegger at nettverksvirksomheten må være direkte relevant. For noen vil dette si faglig relevant, andre trekker fram behov for ledelsesfokus, karriereplanlegging eller «ventiler» i forhold til en hverdag på et mannsdominert fagområde. Dette understreker behovet for et bredt perspektiv i arbeidet, med ulike former for nettverk og tiltak.

Mannsdominerte fagområder

Behovet for nettverkssatsing gjelder i særlig grad i de mannsdominerte fagområdene. Vår nettverkskartlegging viser at det er her de fleste nettverksaktivitetene for kvinnelige forskere foregår, særlig innen enkelte realfag, i tekniske fag og ved filosofi. Dette gjelder både i Norge og i andre europeiske land. Samtlige personer vi har intervjuet, har vektlagt de mannsdominerte realfagene som viktige målgrupper for et nasjonalt nettverksarbeid.

I svært mannsdominerte fag kan det være nødvendig for kvinnelige forskere å søke seg til andre miljøer i landet eller til utlandet for å finne kvinnelige kolleger. Nasjonale og internasjonale nettverk kan gi disse kvinnene kontakter de mangler i dag.

Få kvinner betyr også få kvinnelige rollemodeller for studenter og stipendiater. En satsing på nettverk for kvinner kan bidra til å synliggjøre kvinnene som finnes i sektoren og således påvirke rekruttering til fag.

Få kvinner i kombinasjon med krav om likestilling i for eksempel utvalg og komiteer, betyr at kvinner oftere enn menn blir mer belastet med slike oppgaver. Nettverksvirksomhet kan bidra til å løfte frem flere kvinner i sektoren.

Rekrutteringsstillinger

Når det gjelder stillingsgrupper, har mange vektlagt kvinnelige forskere i rekrutteringsstillinger. Vi ser særlig et behov for karrierefremmede nettverk for kvinner i post.doc-stillinger som et supplement til mentorprosjektene som allerede finnes ved en rekke institusjoner. Dette er blant annet i tråd med statistikken som viser at kvinneandelen på post.doc-nivå, har gått ned de siste årene.¹² På svært mannsdominerte fagområder kan det også være viktig å trekke kvinnelige studenter inn i nettverksarbeidet. På enkelte fag er det få kvinnelige masterstudenter, og tiltak for å integrere disse i nettverk med forskere kan både gi de kvinnelige studentene viktige sosiale og faglige nettverk samt inspirasjon til å fortsette i fagene. Mange informanter har også vektlagt behovene for nettverk hos kvinner i lederstillinger. Vi mener derfor det er svært positivt at både Kif-komiteen og Stjernø-utvalget har foreslått at det igangsettes et treårig nasjonalt prosjekt for utvikling av akademisk lederskap i et likestillingsperspektiv.

Likestilling – kvinnes eller institusjoners ansvar?

Vi har også møtt motforestillinger mot en satsing på nettverksvirksomhet. Flere vektlegger risikoen for at nettverk for kvinnelige forskere kan bidra til å gi de kvinnelige forskerne ansvar for å fremme likestilling ved institusjonene, særlig ved institusjoner der det gjøres lite i dag. De understreker nødvendigheten av at det jobbes i forhold til lederne ved institusjonene, og påpeker at regionale og nasjonale nettverk ikke nødvendigvis fører til endringer lokalt ved institusjonene, selv om de kan være givende for de kvinnelige forskere. Flere har pekt på at det er lederne ved institusjonene, og ikke minst forskningslederne som trenger kurs og oppfølging. En av informantene la vekt på at dette kan bli nok et tiltak som bygges opp på siden av forskningssystemet, i stedet for at man går inn for å endre på strukturene.

Dette er relevante innspill til prosjektet. Det bør derfor vektlegges at hovedformålet med en nettverkssatsing i Norge, er å styrke karrierefremmende nettverk for kvinnelige forskere. Satsingen på å styrke det generelle likestillingsarbeidet ved institusjonene, må gjøres gjennom andre tiltak, og særlig rettes mot ledelsen. Dette utelukker derimot ikke at en nettverkssatsing også kan bistå nettverk drevet av kvinnelige forskere med mer generelle likestillingspolitiske mål.

Medlemmene bestemmer

Hva som er målene for de enkelte nettverkene og nettverksaktivitetene for kvinnelige forskere, bør avgjøres av initiativtakere og medlemmer. Lokale og regionale ideer og behov ligger til grunn for etableringen av nettverk. Et nasjonalt arbeid for å støtte opp om nettverk for kvinnelige forskere må ha de lokale situasjonene som utgangspunkt.

¹² Det var en økning i kvinneandelen for alle stillingsgrupper i UoH-sektoren fra 2003 til 2005 med unntak av faglig leder og post.doc. Post.doc hadde størst vekst i antall personer, samtidig gikk kvinneandelen ned fra 50 til 43 prosent. NIFU STEP, desember 2006:
<http://www.nifustep.no/content/download/16051/92370/version/3/file/Kvinner+i+forskning++des+2006.pdf>

De fleste av nettverkene vi har kartlagt, har som mål å skape møteplasser for kvinner på mannsdominerte fagområder. Målet er å demme opp for «the leaky pipeline» ved å skape et miljø for kvinnene. Slik kan de fungere karrierefremmende for deltakerne ved at de blant annet knytter kontakter, får informasjon om ordninger for kvinnelige forskere og om midler de kan søke på.

Karriere og merittering

En nasjonal satsing på nettverksvirksomhet må ha som målsetning å bygge videre på dette arbeidet. Nettverksaktivitetene skal ha som målsetning å fungere karrierefremmende for kvinnene som deltar, gjennom blant annet et sterk internasjonalt fokus. Det må være et mål å sette i gang aktiviteter som gir status å delta på, og som gir relevant in-put til de kvinnelige forskerne gjennom opplæring, kontakter med mer.

Internasjonalisering

Et internasjonalt fokus er helt avgjørende for en nasjonal satsing som skal fremme kvinner i forskning gjennom å styrke nettverksarbeid. Norge bør være knyttet opp til den europeiske plattformen European Platform of Women Scientists (EPWS) og formidle informasjon og kontakter fra den videre til norske nettverk og forskere. EPWS vektlegger å spre informasjon om blant annet europeiske prosjekter, ledige stillinger og finansieringskilder som kan være direkte relevant for kvinnelige forskere. Dette er også informasjon som bør spres målrettet mot kvinnelige forskere i Norge i tillegg til det som allerede gjøres gjennom Ressursbank for likestilling i akademia.

Nye satsinger bør også kartlegge nettversaktiviteter og arrangement i andre land, og videreformidle informasjon om dette til kvinnelige forskere i Norge. Det kan også være en idé å gi finansiell støtte til kvinnelige forskere som ønsker å delta på slike aktiviteter i utlandet.

Ved å ha et sterkt internasjonalt fokus tilføres de norske nettverkene en dimensjon som de mangler i dag, noe som øker relevansen av nettverksarbeidet for kvinnelige forskere.

Gjennom aktivitet i nordiske/europeiske/internasjonale nettverk kan norske kvinnelige forskere styrkes gjennom coaching/mentorskap, søknadsinformasjon, partnerhjelp, publisering og deltakelse på internasjonale arrangement. Nettverksvirksomhet internasjonalt kan bidra til at norske kvinnelige forskere øker sin kontaktflate også i forhold til ekspertoppdrag, refereoppdrag med mer.

Kommunikasjon

Det er lite kommunikasjon mellom nettverkene i Norge, og mange av aktivitetene er svært lite kjent. Et nasjonalt prosjekt bør derfor samle informasjon og skape rom for kommunikasjon mellom nettverk, både nasjonalt og internasjonalt. Vi mener prosjektet må gjøre dette ved å bygge opp nasjonale nettverksnettsider som informerer om nettverk og aktiviteter i Norge og i andre land, og som tilbyr diskusjons- og møteplasser gjennom bloggvirksomhet og e-postlister. Prosjektet kan bygge opp egne e-nettverk, og slik lage møteplasser innenfor for eksempel regioner og fag. Slike fora kan være et tilbud til forskere som ønsker å inngå i nettverk og som ikke har andre tilbud.

Det bør også tilrettelegges for fysiske møter og direkte kommunikasjon. Våre informanter understreket behovet for sosiale møteplasser, ikke bare nettbasert kommunikasjon. Et e-nettverk kan trolig fungere bedre om deltakerne også møter hverandre fysisk.

7. Forslag til modeller for nettverkssatsing i Norge

7.1 Fem ulike modeller for nettverkssatsing

Følgende fem modeller skal alle bidra til å styrke nettverksvirksomheten for kvinnelige forskere i Norge. De varierer i tid og omfang og kan delvis kombineres. Forslagene er basert på intervjumaterialet, vår egen kartlegging av nettverksaktivitetene i Norge, innspill fra European Platform of Women Scientists samt vurderinger av behovene på dette området i Norge.

Det finnes ingen nasjonale nettverksplattformer som ligner den europeiske plattformen. Flere land har nasjonale sentre som skal jobbe for å fremme likestilling i forskning, men ingen av disse er spesielt konsentrert rundt nettverksvirksomhet. Mange av sentrene sitter på erfaringer vi kan bruke i Norge, men det finnes ingen enhet vi kan bruke direkte som modell for vårt arbeid.

A. Nettverksplattform etter modell av EPWS

Beskrivelse:

Det igangsettes et prosjekt med mål om å etablere en nasjonal plattform for nettverk for kvinnelige forskere og likestilling i forskning etter modell av European Platform of Women Scientists. Plattformen skal samle nettverk og organisasjoner for kvinnelige forskere og nettverk som arbeider for likestilling i forskning i Norge.

Den norske plattformen skal bli en uavhengig og selvstendig medlemsorganisasjon, der interesserte nettverk og enkeltforskere blir medlemmer og velger ledelse. Plattformen skal støtte opprettelsen av nye nettverk og være et serviceorgan for disse.

Plattformen skal kunne være en forskningspolitisk aktør og et ledd mellom nettverk og myndigheter. Plattformen kan også se på spørsmål knyttet til kjønn i forskning, og være åpen for medlemmer som jobber med kjønnsforskning slik den europeiske plattformen er.

Ettersom nettverkene i Norge drives på ulike måter, og mange er svært uformelle, bør plattformen ha lav terskel for medlemskap. Det viktigste er å favne bredt og å nå interesserte nettverk og forskere. Plattformen blir et nasjonalt knutepunkt, node, for European Platform of Women Scientists.

Plattformen vil både fungere som en slags interesseorganisasjon for kvinnelige forskere og som en pådriver for likestilling i forskning. Plattformen er også åpen for mannlige forskere som støtter dens mål om å fremme likestilling i forskning.

Plattformens aktiviteter avgjøres av medlemmene i fellesskap og kan for eksempel innebære forskningspolitisk arbeid, internasjonalt samarbeid og likestillingsaktiviteter.

Plattformens sekretariat skal fungere som et serviceorgan for medlemmene.

Oppstart:

Det igangsettes et ettårig forprosjekt som har som mål å etablere plattformen, verve medlemmer og innkalle til første årsmøte. Deretter drives plattformen av en formelt valgt ledelse og et sekretariat med ett årsverk.

Estimat på kostnader:

Lønnsmidler én person: kr. 650 000 inkl. 40 % dekningsbidrag

Midler til reiser og reisestøtte: kr. 100 000

Øvrige utgifter: kr. 50 000

I tillegg kommer etablering av enkle nettsider det første året på kr. 50 000.

Dette innebærer et budsjett på kr. 800 000 per år og et tillegg på kr. 50 000 det første året.

Finansieringskilder:

Det ideelle ville være at plattformen ble finansiert gjennom medlemsavgift fra nettverkene. Men de organiserte nettverkene for kvinnelige forskere i Norge har alle svært begrensede økonomiske ressurser. Det er derfor ikke sannsynlig at en plattform vil kunne drives ved hjelp av medlemsavgift fra nettverkene. Plattformen må få midler via andre finansieringskilder. En mulighet er støtte fra institusjonene, men det er lite sannsynlig at de vil bevilge av sine likestillingsmidler til en nettverksplattform før de har sett effekten av den. Flere av våre informanter understreker at institusjonene vil være interessert i å se direkte nytte av en slik plattform før de velger å støtte den finansielt. På lengre sikt kan dette imidlertid være en mulighet.

En etablering av en nettverksplattform vil derfor i første omgang måtte finansieres utenfra via prosjektstøtte fra for eksempel Kif-komiteen, Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskolerådet eller fra Norges forskningsråd. Hvis plattformen fullfinansieres slik fra begynnelsen, kan det ligge i oppdraget for plattformen å utarbeide en alternativ finansiering via institusjonene og andre finansieringskilder.

Oppdraget med etablere plattformen settes ut på anbud. Se punkt 7.2

Vurdering:

Modell A er utformet som en nasjonal versjon av den europeiske plattformen European Platform of Women Scientists, men med et bredere nedslagsfelt mot uformelle nettverk og nettverksaktiviteter. I denne modellen opprettes det en selvstendig og autonom organisasjon for de kvinnelige forskernettverkene i Norge. Vi mener dette er en spennende modell som ikke minst kunne ha introdusert en ny forskningspolitisk aktør i Norge.

Dette er en modell basert på aktivitet hos forskerne, og som i mindre grad vil innebære å opprette en enhet utenfor forskningsmiljøene, slik mange av våre informanter har advart mot. Plattformen kan være interessant fordi den også kan spille en politisk rolle, og fordi den både kan favne arbeidet for likestilling og kjønn i forskning, gjennom for eksempel samarbeid med FOKK.

Men det er få aktive, selvstendige nettverk for kvinnelige forskere i Norge. Det kan derfor være en utfordring å skape aktivitet rundt plattformen og få forskere til å engasjere seg. Alle vi har intervjuet i forbindelse med prosjektet, legger vekt på hvor umulig det kan være å prioritere tid på nettverksvirksomhet, og svært mange av forskerne har vektlagt at de ikke vil bruke tid på ting som ikke er direkte relevant for deres forskning.

En plattform bør ha noen solide og interesserte nettverk å støtte seg på, slik at det ikke bare ender opp med å bli et sekretariat som «maser» på forskerne. Vi ser det som lite sannsynlig at

nettverkene i Norge vil ha tid til å engasjere seg i en nasjonal nettverksplattform, og som helt uaktuelt at en plattform skal kunne drives med midler fra medlemsnettverkene.

Det finnes nettverk innen kjønnsforskning som til dels overlapper med målgruppa for en plattform. Disse har allerede en egen nasjonal organisering, Foreningen for kvinne- og kjønnsforskning (FOKK). Det er derfor behovene til andre nettverk for kvinnelige forskere som må legges til grunn når en nasjonal plattform skal vurderes opprettet. (Dette utelukker selvfølgelig ikke at plattformen også kan organisere nettverk som jobber mer faglig med å fremme kjønnsperspektiv i forskning, slik EPWS gjør. Men plattformen bør etter vår mening ikke bygges primært for disse nettverkene.)

Det er også vanskelig å se hvordan plattformen skal kunne fungere forskningspolitisk autonomt, blant annet fordi et betydelig antall av nettverksaktivitetene som vi har kartlagt i vår oversikt, er drevet direkte av institusjonene.

Et annet spørsmål er hvorvidt en slik nasjonal organisasjon vokser ut av behovene til de som skal bli organisasjonens medlemmer. Det er vanskelig å komme utenfra og opprette en organisasjon for andre, og selv om nettverkene vi har snakket med, har vektlagt sine behov for mer nasjonalt og internasjonalt samarbeid, administrativ hjelp og finansiell støtte, så har ikke behovet for en nasjonal selvstendig organisasjon for forskernettverkene stått sentralt i tilbakemeldingene fra nettverkene, eller andre informanter.

B. En midlertidig serviceenhet med formål å igangsette og støtte eksisterende nettverk.

Beskrivelse:

Det igangsettes et pilotprosjekt med 1-2 årsverk i en treårsperiode. Prosjektet skal bistå fungerende nettverk og organisasjoner for kvinnelige forskere og likestilling i forskning, skape nye nasjonale møteplasser for kvinnelige forskere samt ta initiativ til nettverk og nettverksaktiviteter. Enheten bør ha et bredt fokus for arbeidet og samarbeide med ulike organisasjoner, institusjoner og likestillingsekspertene i forskningssektoren.

Serviceenheten skal blant annet:

- støtte opp om eksisterende nettverk og organisasjoner, tilby administrativ hjelp, partnerskap i forhold til arrangement, tilby kursing, webplattform og hjelp med nettsider, økonomisk støtte
- ta utgangspunkt i fag og stillingsgrupper der kvinneandelen i forskning er spesielt lav, manddominerte fagområder og rekrutteringsstillinger prioriteres
- fremme internasjonal kontakt, finne partnere, informere om arrangement
- satsing på tiltak som kan bidra til interaksjon med relevante internasjonale nettverk prioriteres

I løpet av treårsperioden skal en plan for eventuelt videre drift utformes, med budsjett og finansieringsoversikt. Etter pilotperioden evalueres prosjektet, og nytt vedtak om videreføring av enheten fattes.

Estimat på kostnader:

Lønnsutgifter til 1,5 årsverk: kr. 975 000 inkl. 40 % dekningsbidrag

Reiseutgifter og reisestøtte: kr. 150 000

Arrangement: kr. 150 000

Øvrige utgifter: kr. 125 000

I tillegg kommer etablering av nettsted med interaktive løsninger det første året på kr. 150 000

Til sammen kr. 1,3 mill. i året og et tillegg på kr. 150 000 det første året.

Finansieringskilder:

Etablering av en serviceenhet innebærer en solid økonomisk satsing, som vi mener må startes og drives av sentrale og styrende nasjonale enheter, forslagsvis Kunnskapsdepartementet og Norges forskningsråd. En mulighet er en deling av utgiftene mellom disse institusjonene, eventuelt med innskudd fra Universitets- og høyskolerådet, Barne- og likestillingsdepartementet med flere. Når enheten har vist hvilken rolle den kan spille, kan det være mulig å basere en del av driften på midler fra sektoren. Men selv om det er et mål at enheten på sikt skal finne alternative finansieringskilder, har vi ikke tro på å basere driften de første årene på et ”spleiselag” med institusjonene. Vi mener også det er viktig at de styrende enhetene i forsknings- og likestillingssektoren går inn med et ansvarlig og langsiktig perspektiv i finansieringen.

Oppdraget med å drive serviceenheten settes ut på anbud.

Vurdering:

I modell B har vi som utgangspunkt at det opprettes en tidsavgrenset nasjonal serviceenhet som skal støtte fungerende nettverk, initiere nettverksaktiviteter, bidra til å skape møteplasser, tilby kursing og fungere som bindeledd til den europeiske nettverksplattformen og andre nordiske og europeiske nettverk.

Denne modellen gir et rom for å arbeide mangfoldig og bredt, ettersom målet ikke er å organisere de kvinnelige forskernettverkene slik det er i modell A. Modell B innebærer i større grad at man kan undersøke mens «man går». Det er store forskjeller i Norge, både mellom institusjoner og regioner – ikke minst i forhold til hvor det finnes såkalte ildsjeler. Det kan derfor være mulig at noen nettverksaktiviteter passer godt på enkelte steder, men ikke på andre. Serviceenheten kan ta initiativ til ulike nettverksaktiviteter (i samarbeid med lokale nettverk, grupper, likestillingsrådgivere m.m.), og gjennom dette få testet interesse og respons på ulike satsinger.

Enheten kan fungere som en igangsetter og pådriver i forhold til institusjoner der det ikke har foregått mye likestillingsarbeid, som ved enkelte høyskoler og forskningsinstitutter, og arrangere nettverksaktiviteter som gir møteplasser, uten nødvendigvis å ha som mål å skape varige nettverk. Selv ad hoc-nettverk kan fylle viktige funksjoner som å gi og å skape rollemodeller, formidle kontakter, gi inspirasjon til egen forskning, karriere og internasjonal aktivitet med mer.

Denne modellen «skjermer» også i større grad de eksisterende nettverkene og nettverksaktivitetene fra merarbeid og oppgaver, siden vi ser at nettverksarbeidet er vanskelig å prioritere i en forskerhverdag. Målet må være å gi nettverkene skreddersydd hjelp der de trenger det – enten det er hjelp til å arrangere møter eller finne europeiske partnere. Slik kan en kanskje bidra til å legge terskelen for å drive med nettverksarbeid lavere hos forskerne.

En fare med denne modellen er at enheten i større grad kan få en rolle som møte- og seminararrangør enn som en enhet som initierer nettverk. Det kan være enkelt å arrangere møter og kurs, uten at disse nødvendigvis får noen videre ringvirkninger for forskerne eller for lokalt og nasjonalt likestillingsarbeid. En annen risiko er at enhetens virksomhet ekspanderer til andre

oppgaver knyttet til likestilling i forskning. Derfor er det viktig at serviceenheten har et tydelig mandat og samarbeider tett med de fungerende nettverkene for kvinnelige forskere, andre aktører som driver nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere og nettverkene for likestillingsarbeidere.

C. Opprette en servicestilling for eksisterende nettverk

Beskrivelse:

Dette er en mindre ambisiøs versjon av modell A. Det opprettes en funksjon i tilknytning til for eksempel Kif-komiteen, Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskolerådet eller KILDEN som skal bistå eksisterende nettverk med ulike typer hjelp og tjenester. Dette kan være hjelp til å arrangere møter, konferanser, søke om midler, kontakte nasjonale og europeiske partnere m.m.

Estimat på kostnader:

0,5 årsverk: kr. 240 000 (Merk: her har vi ikke lagt til dekningsbidrag)

Reiseutgifter: kr. 100 000

Div. utgifter: kr. 100 000

Til sammen: kr. 440 000

Finansieringskilder:

Kif-komiteen finansierer stillingen via egne midler, eventuelt med tilskudd fra Kunnskapsdepartementet. Hvis det blir aktuelt å legge stillingen til Norges forskningsråd eller til Universitets- og høyskolerådet, går disse enhetene inn med midler, eventuelt i samarbeid med Kif-komiteen og Kunnskapsdepartementet.

Vurdering:

Modell C ligner modell B, men er mindre ambisiøs og krever færre ressurser. Modell C vil innebære å opprette en servicestilling som skal jobbe mot eksisterende nettverk og være et kontaktpunkt til det europeiske nettverket. Modellen vektlegger i mindre grad pro-aktivt arbeid for å initiere nye nettverk, og den gir mindre rom til å teste ut ulike nettverksaktiviteter. Sett i forhold til dagens situasjon, vil dette alternativet gi nyttig og etterspurt støtte til aktive nettverk for kvinnelige forskere, men det vil i mindre grad fungere som et satsingsområde i et nasjonalt likestillingsarbeid.

D. Pengestøtte til nettverksvirksomhet

Beskrivelse:

Det avsettes 1 million kroner over en toårsperiode som nettverk for kvinnelige forskere og/eller likestilling kan søke om midler til nettverksarbeid fra. Dette kan både være finansiering av nettverkssammenkomster, internasjonalt samarbeid, støtte til administrativt arbeid m.m. Enkeltforskere kan også søke.

Finansieringskilder:

Midlene bevilges av Kunnskapsdepartementet, men forvaltes og deles ut av Kif-komiteen, eller en eventuell annen enhet opprettet for å støtte opp om nettverksvirksomhet for kvinnelige forskere.

Vurdering:

Modell D er et forslag om å avsette midler til nettverk og nettverksaktiviteter for kvinnelige forskere. Mange av nettverkene vi har snakket med, har rapportert om at de sliter finansielt og trenger midler til å dekke blant annet lønn til administrativt arbeid, reiseutgifter og deltakelse på møter og konferanser. Å avsette midler som nettverkene kan søke på, er slik en måte å stimulere direkte til lokal aktivitet. Dette kan være et incentiv for å få i gang nettverksarbeid i sektoren og gi nødvendig starthjelp til ildsjeler.

Ulempen med en slik ordning kan være at det vil «kjøle ned» bevilgninger fra institusjonene til lokal nettverksvirksomhet. I tillegg er det ikke bare finansielle årsaker til at det er få nettverk for kvinnelige forskere i Norge. Muligens spiller belastningen det er å være ildsjel i en slikt prosjekt en viktigere rolle. Finansiell støtte vil kunne bety mye for en del lokale nettverk, men vil ikke innebære en satsing på nettverksaktiviteter slik Modell B gjør, eller en organisatorisk støtte slik modell C gjør. Det kan være en mulighet å kombinere denne modellen med modell B eller C.

E. E-plattform

I stedet for å satse på å lage fysiske møteplasser for kvinnelige forskere, settes det i gang et pilotprosjekt med å lage en e-plattform som samler nettverkene for forskerne. Plattformen skal gi oversikt over nettverk og nettverksaktiviteter i Norge, Norden og Europa, spre aktuell informasjon og utgjøre møtested for nettverkene.

I tilknytning til plattformen etableres et e-nettverk åpent for alle som er interessert i likestilling i forskning.

Plattformen kan også tilby egne nettsider og samtaleforum for enkeltnettverk.

Plattformen etableres i tilknytning til eller i samarbeid med Ressursbank for likestilling i akademia, uansett plassering.

E-nettverk kan også være aktuelt å integrere i andre modeller, for eksempel i modell A.

Estimat på kostnader:

Kr. 200 000 til etablering av nettsted (publiseringsløsning, design m.m.), kr. 300 000 i året til drift (lønnsmidler). Merk: Dersom plattformen kombineres med andre modeller, kan utgifter til drift reduseres.

Finansieringskilder:

Kif-komiteen finansierer stillingen via egne midler, eventuelt med tilskudd fra Kunnskapsdepartementet. Hvis det blir aktuelt å legge stillingen til Norges forskningsråd eller til Universitets- og høyskolerådet, går disse enhetene inn med midler, eventuelt i samarbeid med Kif-komiteen og Kunnskapsdepartementet.

Oppdraget med etablere plattformen settes ut på anbud. Se punkt 7.2

Vurdering:

Modell E innebærer at man i stedet for å satse på å lage fysiske møteplasser for kvinnelige forskere, igangsetter et pilotprosjekt med å lage en e-plattform for forskerne, eventuelt i tilknytning til Kif-komiteens nåværende nettsted, Ressursbank for likestilling i akademia.

Mange av våre informanter har vektlagt behovet for å få mer informasjon om andre nettverksaktiviteter i Norge og internasjonalt, og for å styrke kontaktene på tvers mellom nettverkene. Gjennom en e-plattform kan alle få tilgang til ny nettverksinformasjon, og nettverk og forskere kan utveksle informasjon seg i mellom på en enkel måte. En e-plattform vil både synliggjøre dagens aktiviteter, og gi en rimelig og enkel mulighet for kommunikasjon på tvers mellom nettverkene.

En ulempe med denne modell er at den ikke tilrettelegger for fysiske møteplasser – noe som har blitt etterspurt. Erfaring fra andre nettbasert diskusjonsforum er også at disse lett blir preget av noen aktive gjengangere, mens det er vanskeligere å dra i gang en bred brukeraktivitet. Modellen er også svært avhengig av de enkelte nettverkens aktivitet, noe som kan være et problem fordi mange nettverk sliter med å holde et jevnt aktivitetsnivå.

7.2 Anbudsrunde om drift av nettverksplattform/midlertidig koordinasjon/e-plattform

Det finnes mange aktører som sitter med verdifull kunnskap på dette feltet, og vi vil derfor ikke komme med en anbefaling om hvem som skal drive henholdsvis modell A, B og E. Dette bør avgjøres i en åpen anbudsrunde som samtidig synliggjør interesserte aktører og deres ressurser for denne typen virksomhet. Det må ligge i anbudet at interesserte utformer en mer detaljert plan for prosjektet. Den enheten som får oppdraget, bør også utforme en plan i forhold til aktivitet og videre finansiering. Prosjektet evalueres etter tre år. Dette gjør det også mulig at drift på litt lengre sikt, kan sirkulere mellom ulike aktører, og slik skape eierskap i sektoren.

*** Et universitet**

Flere av universitetene har et godt etablert likestillingsarbeid, med ansatt likestillingsrådgiver i full stilling. Flere av disse rådgiverne har omfattende erfaring med å drive lokale nettverk for ulike kategorier kvinnelige forskere, blant annet i forbindelse med mentorprogram. Det kan derfor være nyttig å samarbeide tett med rådgiverne, evt. gjennom å legge driften av nettverksplattformen til ett av universitetene.

*** En høgskole eller et forskningsinstitutt**

Det kan også være høgskoler eller forskningsinstitutt som er interesserte i et eventuelt slikt oppdrag, for eksempel i forbindelse med en likestillingssatsing.

*** KILDEN Informasjonssenter for kjønnsforskning**

KILDEN har siden 2005 drevet Ressursbank for likestilling i akademia (<http://kvinneriforskning.no>) på oppdrag fra Kif-komiteen. KILDEN har opparbeidet en kunnskap på feltet, og har god kjennskap både til aktører i Norge og på nordisk og europeisk nivå. KILDEN har siden 1998 driftet Forskerbasen, en database som inneholder detaljert informasjon om ca. 2000 kvinnelige forskere og deres kompetanse innen de fleste fagfelt. Å legge driften av nettverksplattformen til KILDEN kan gi en god synergieffekt mellom arbeidet med nettverksplattformen og Ressursbank for likestilling i akademia.

*** Universitets- og høgskolerådet (UHR)**

Universitets- og høgskolerådet (UHR) er det viktigste samarbeidsorganet for norske universitet og høgskoler. Å legge driften av nettverken til UHR kan gi en nærhet til institusjonene og sektoren. Kif-sekretariatet ligger også ved UHR. Flere av informantene nevnte UHR som en god plassering for en nasjonal nettverksressurs.

*** Norges forskningsråd**

Norges forskningsråd har en viktig nasjonal funksjon og en ny likestillingspolicy. En nasjonal nettverkssatsing kan gi Norges forskningsråd viktige synergieffekter i forhold til målsetningen om å fremme likestilling i forskning, særlig innenfor satsingsområdet på fremragende forskning. Norges forskningsråd har også kontakt med kvinnelige forskere, gjennom blant annet finansiering av forskningsprosjekter, som bør være i målgruppene for en nettverkssatsing. Informantene nevnte også Forskningsrådet som en god plassering av en nasjonal nettverksressurs.

* Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har fått et særskilt ansvar for å lage virkemidler som kan få flere kvinner til å satse på egne bedrifter, gå inn i lederstillinger eller bli styremedlemmer. Innovasjon Norge har kompetanse om nettverk for kvinner og om kvinner og ledelse.

* Kvinneuniversitetet

Kvinneuniversitetet har som visjon å være en ledende undervisningsinstitusjon innenfor ledelse, likestilling og mangfold. Universitetet ønsker å stimulere til rekruttering av kvinner til ledelse, styre og entreprenørskap, nasjonalt og internasjonalt.

* Kif-komiteen

Det er også en mulighet at Kif-komiteen jobber med nettverkssatsingene. En fordel er at komiteen allerede er godt kjent, og at man ikke trenger å bruke ressurser på å skape noe nytt før man har fått mer erfaring. Dersom komiteen knytter til seg personressurser som skal jobbe direkte mot nettverk og kvinnelige forskere, så kan evt. denne virksomheten flyttes og videreføres når komiteen avslutter sitt arbeid.

Det finnes flere andre miljøer som arbeider bredt på likestillingsfeltet, og som har direkte kompetanse innen arbeid med for eksempel mentorprosjekter og etablering av nettverk.

VEDLEGG 1. Intervjuguider

Intervjuguide – likestillingsrådgivere

1. Om prosjektet

- a) Hvorfor tror du det er få nettverk for kvinnelige forskere i Norge (sammenlignet med andre land)?
- b) Synes du det er viktig å satse på nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere?
- c) Hva er dine erfaringer med dette? Hva har du gjort? Hva har responsen vært?
- d) Tror du nettverk for kvinnelige forskere/nettverksvirksomhet er viktig for å fremme likestilling ved institusjonen?
 - evt. hvorfor / hvordan
 - hva slags type nettverk?
 - hva kan de kvinnelige forskerne få ut av det?
- e) Tror du de kvinnelige forskerne er interessert i mer nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere?
- f) Er det bestemte grupper kvinnelige forskere dette kan være interessant for?
- g) Bestemte fag?
- h) De som jobber med PhD, post.doc?
- i) Bør de organiseres som fagnettverk?
- j) I regionen?
- k) Ved institusjonen?
- l) Bør nettverkene være forskningspolitiske, altså politisk aktør?
Eller fungere mer som karrierefremmer?

2. Opplysninger om eksisterende nettverk

- a) Kjennskap til aktuelle lokale nettverk? (Eventuelt ikke-lokale?)
- b) Hvordan drives de?
- c) Hvilke aktiviteter driver de med?
- d) Antall medlemmer?
- e) Kontaktopplysninger

- f) Eventuelt kvinnelige forskere ved institusjonen som kan være opptatt av problematikken, interessert i nettverk - og som det derfor kan være interessant å snakke med?
- g) Eventuelt kontaktopplysninger til andre kvinnelige forskere som kan være ok å kontakte for å diskutere interessen for nettverk.

3. Konkrete innspill / meninger om nettverksplattformen

- a) Innspill til hva slags type hjelp/støtte nettverkene kan behøve:
 - administrativ hjelp
 - finansiering
 - nettsider
 - internasjonale kontakter
 - kursing
- b) Hva kan være viktig for de kvinnelige forskerne ved institusjonen?
- c) Å bli invitert til uformelle nettverkstreff en gang i mellom med kvinner fra andre institusjoner som jobber innen samme fag, er på samme nivå (eks. Phd)?
- d) Å få hjelp til å dra i gang faglige nettverk?
- e) Her kan man skissere litt rundt ulike modeller for en nettverksplattform, for å få innspill:
 - tror du det ville være interessant å danne en medlemsorganisasjon for dagens nettverk, evt. der enkeltforskere kan bli medlemmer, som fungerer som et nasjonalt brukerstyrt nettverk?
 - bør det heller iverksettes en nettverkssatsing der det settes av penger og personalressurser til å støtte opp om nettverkene på ulike måter, evt. organisere møteplasser, kursing etc.
 - annet som kan gjøres for å støtte nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere?
- f) om det ble satt ut en slik oppgave på anbud, å få midler til å drive et nasjonalt arbeid for å støtte opp om nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere, tror du din institusjon hadde vært interessert i å drive dette?
- g) Tror du det hadde vært mulig å få din institusjon til å bidra med finansiering til et slikt arbeid?

4. Drift av nettverksplattform

- Har du noen tanker om hvem som bør drive en evt. nettverksplattform?
 - f. eks.
 - Et universitet/en institusjon i sektoren?
 - En organisasjon, for eksempel en av fagforeningene for forskere?
 - UHR?
 - KILDEN?
 - Ressursbanken?
 - Andre?
- Tror du din institusjon kunne vært interessert i å drive en slik plattform, forutsatt at den ble finansiert med eksterne midler?

Finansiering av nettverksplattformen

En modell for finansiering av plattformen er at institusjoner i UoH-sektoren spleiser på drift.

- Tror du dette er en realistisk modell?
- Tror du din institusjon kunne være villig til å bidra med noen midler til drift av en plattform?
f. eks. 50.000 kr? mer? mindre?
- Tror du det er realistisk at medlemsnettverk betaler kontingent/medlemsavgift til plattformen?
- Har du andre innspill til finansieringskilder til nettverksplattformen?)

5. Eventuelle andre ting som skulle dukke opp i samtalen.

Intervjuguide – kvinner med erfaring fra nettverk / kvinnelige forskere

1. Om nettverket de har erfaring fra

- a) Hva slags type nettverk? Hvem ble det etablert av? Hvorfor? (Ute etter historie til nettverket)
- b) Hva er målet med nettverket?
- c) Hvordan har nettverket fungert? (Ute etter hvordan de har vært organisert, hva de har gjort etc.)
- d) Hvorfor valgte du å engasjere deg i nettverket, hvilke funksjon var det du ønsket at nettverket skulle dekke?
- e) Hva har fungert bra, hva har fungert dårlig? Hvorfor?
- f) Hva slags respons har nettverket fått ved institusjonen/e? (positiv/negativ)
- g) Om nettverket ikke eksisterer lenger – hvorfor ble det nedlagt?
- h) Hvis nettverket fungerer dårlig – hva er det som ikke fungerer?
- i) Hvis nettverket kunne få støtte utenifra – hva hadde det trengt?
 - økonomisk hjelp
 - sekretærhjelp (evt. hvilke type)
 - hjelp til å arrangere møter/konferanser
 - formidling av kontakt med andre på samme områder nasjonalt/internasjonalt
 - informasjon/e-postliste/nettsted
 - annet?
- j) Kunne dere tenke dere mer kontakt med andre nettverk/ Hadde det vært interessant for deres nettverk med en nasjonal møteplass mellom nettverk? Eventuelt nordisk/europeisk/internasjonalt
 - evt. hvorfor / hvorfor ikke

2. Mer generelt om nettverk.

- a) Hvorfor tror du det er få nettverk for kvinnelige forskere i Norge (sammenlignet med andre land)?
- b) Synes du det er viktig å satse på å etablere nettverk for kvinnelige forskere?
 - hvorfor?

- c) Tror du nettverk for kvinnelige forskere/nettverksvirksomhet er viktig for å fremme likestilling i forskning?
 - hvorfor?
 - hva slags type nettverk?
 - hva kan de kvinnelige forskerne få ut av det?
- d) Tror du de kvinnelige forskerne er interessert i mer nettverksvirksomhet med andre kvinnelige forskere?
- e) Er det bestemte grupper kvinnelige forskere dette kan være interessant for?
- f) Bestemte fag?
- g) De som jobber med PhD, post.doc?
- h) Bør de organiseres som fagnettverk?
- i) I regionen?
- j) Ved institusjonen?
- k) Bør nettverkene være forskningspolitiske, altså politisk aktør?
Eller fungere mer som karrierefremmer?

3. Opplysninger om eksisterende nettverk

- a) Kjennskap til andre aktuelle lokale nettverk? (Eventuelt ikke-lokale)
- b) Hvordan drives de?
- c) Hvilke aktiviteter driver de med?
- d) Antall medlemmer?
- e) Kontaktopplysninger
- f) Eventuelt kvinnelige forskere ved institusjonen som kan være opptatt av problematikken, interessert i nettverk - og som det derfor kan være interessant å snakke med?
- g) Eventuelt kontaktopplysninger til andre kvinnelige forskere som kan være ok å kontakte for å diskutere interessen for nettverk.

4. Konkrete innspill / meninger om nettverksplattformen

a) Om det skal satses på støtte til nettverk for kvinnelige forskere i Norge, hva mener du man bør gjøre?

b) Innspill til hva slags type hjelp/støtte nettverkene kan behøve:

- administrativ hjelp
- finansiering
- nettsider
- internasjonale kontakter
- kursing

c) Hva kan være viktig for de kvinnelige forskerne ved institusjonen?

- Å bli invitert til uformelle nettverkstreff en gang i mellom med kvinner fra andre institusjoner som jobber innen samme fag, er på samme nivå (eks. PhD)?

- Å få hjelp til å dra i gang faglige nettverk?

Her kan man skissere litt rundt ulike modeller for en nettverksplattform, for å få innspill:

- tror du det ville være interessant å danne en medlemsorganisasjon for dagens nettverk, evt. der enkeltforskere kan bli medlemmer, som fungerer som et nasjonalt brukerstyrt nettverk?

- bør det heller iverksettes en nettverkssatsing der det settes av penger og personalressurser til å støtte opp om nettverkene på ulike måter, evt. organisere møteplasser, kursing etc.

- andre ting som kan gjøres for å støtte nettverksvirksomhet mellom kvinnelige forskere?

5. Eventuelle andre ting som skulle dukke opp i samtalen